

LLUC

GENER 1969

BANCA MARCH

Capital desembossat Ptes. 300.000.000' -
Reserves » 782.508.858' -
Saldo Regularització » 513.298.660'79

Domicili social:

PALMA DE MALLORCA

Sant Miquel, 17 - Telèfon 224805 (5 línies)
Apartat de Correus núm. 672

Agències Urbanes:

Porta de Sant Antoni; Plaça Pius XII; 31 Desembre, 52; Calvo Sotelo, 202 (El Terreno);
Avda. Bartomeu Riutort, 57 (Ca'n Pastilla);
i c/. Neira, 37 (Sant Jordi)

Sucursals:

BARCELONA, c/. Caspe, 17

Agència Urbana: c/. Balmes, 195

- » » c/. València, 104
- » » c/. València, 327
- » » Avda. de Madrid, 188

BINISALEM, CAPDEPERA, FELANITX,
EIVISSA, INCA, SA POBLA, LLUCMAJOR,
MANACOR, MONTUIRI, MURO, PETRA,
PORRERES, SANT JOAN I SANT LLORENÇ

Realitza tota classe d'operacions de
BANCA   BORSA   CANVI

Cambra cuirassada amb compartiments de
lloguer

Aprovat pel Banc d'Espanya amb el número 5.042

SUBSCRIPCIÓ PER A L'ANY 1969

Suplicam als nostres subscriptors que desitgen renovar les seves subscripcions per a l'any 1969, que ens enviïn l'import **per gir postal**, o utilitzant qualsevol altra forma de pagament, **abans del 5 de febrer vinent**.

La subscripció de protector o dels residents a l'extranger, és de 200 pessetes. La corrent, 150 pessetes.

Enviau-les a la nostra Administració:
C. de la Pau, 3 - PALMA DE MALLORCA (Balears).

Si viviu a qualche poble de Mallorca, podeu pagar al Corresponsal de la nostra Revista.

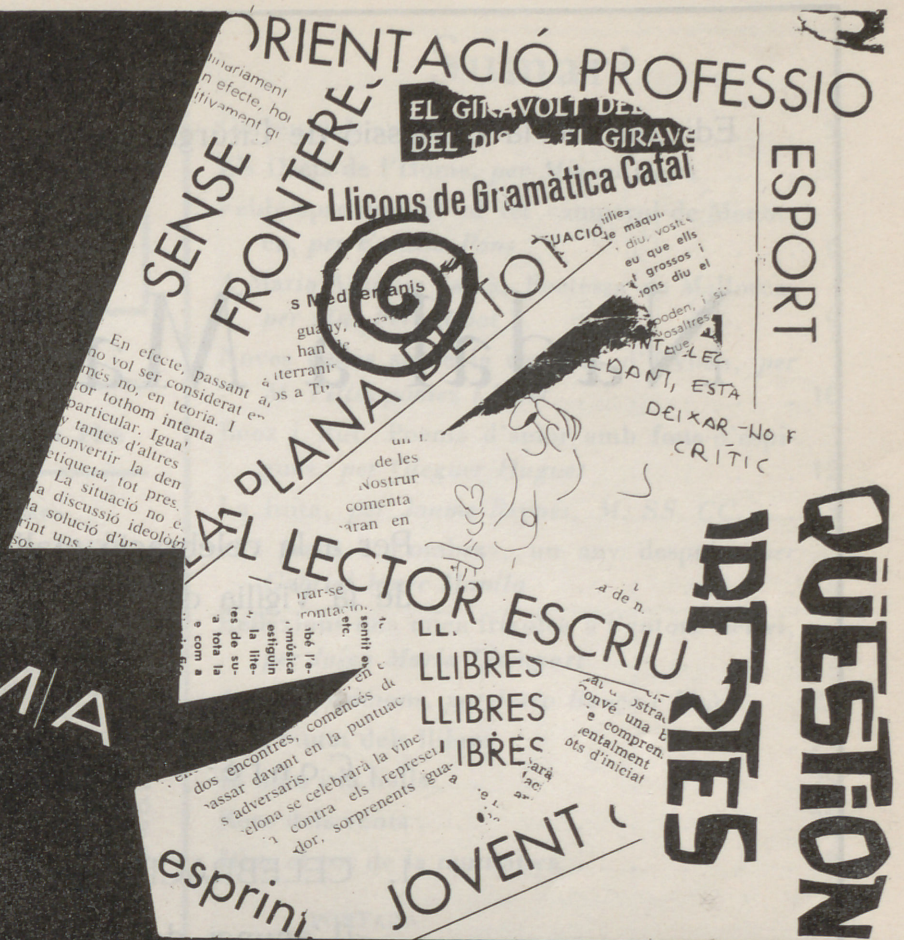

Fent-ho així, simplificareu la nostra feina d'administració. Si no vos és possible, aleshores vos passariem un rebut contra reembossament a partir del 6 de febrer.

GRÀCIES ANTICIPADES A TOTS PER LA
VOSTRA ATENCIÓ

ORIFLAMA

ORIFLAMA ÉS LA TEVA REVISTA!!!

"ORIFLAMA",
la revista de la joventut de parla catalana.

Mensual. 150 pessetes l'any. 15 pessetes el número solt.

Informa-te'n en les bones llibreries, o demana'n un exemplar gratis de mostra a: "ORIFLAMA", apartat 48, TORELLÓ (Barcelona).

Edicions de la Comissió de Litúrgia de Mallorca

Nadal a Mallorca

Per a la celebració mallorquina
de la Vigília de Nadal

Conté:

1. CELEBRACIO DE LA VIGILIA DE NADAL
(L'anunci de Nadal, Litúrgia de la Paraula,
Model de sermó de la Calenda, etc.)
2. CANTS TRADICIONALS
(Lletres i partitures de **Bressol de Nadal,**
Ressol trist, Cant de bressol, Cant de la
Sibil·la, Goig de Nadal)
3. NADALES
(Lletres i partitures de diferents autors ma-
llorquins)

UN SERVICI INDISPENSABLE PER A LES NOSTRES ESGLESIES
I PARROQUIES

Correu dels amics

LLUC i l'Agricultura

Sr. Director de LLUC.
¿Qui és aquest Llorenç d'Es Velar que escriu tant bé sobre temes d'agricultura? Vaig llegir la seva *Plantació de melicotoners*, i em faltà temps per sembrar-ne al meu bocí de terra. I ara he llegit la seva *Sembra de patates*, i ja me teniu fet un hortolà sembrant patates enverdides i prebrostades segons la recepta d'En Llorenç d'Es Velar que, per cert, a mi em dona un resultat formidable.

I jo pregunt: ¿per què LLUC no n'ha de publicar més sovint d'aquests articles? Segons tenc entès, LLUC és una revista que està molt estesa pels nostres pobles de la pagesia de Mallorca. ¿Per què idò, no ha de tractar amb més freqüència aquests temes que ens agraden tant a la gent del camp?

Antoni Mas

Música i Litúrgia

Sr. Director de LLUC.
Enhorabona per aquest article tan valent sobre *La música litúrgica per nous camins* de Miquel Julià i Prohens. Articles com aquest, de tanta elevació intel·lectual i religiosa prestigien i donen encuny d'alta novetat a la revista LLUC, la nostra gran revista cultural.

I enhorabona a Mallorca que pot oferir LLUC com a revista vernacla al món religiós i cultural! Ara que tant veim com es belluga la gent darrera els negocis i les febrils activitats materials, quin oasi, quin redós de pau, poder comprovar i tenir cada mes a les mans aquest fruit de l'esperit de Ma-

llorca que és avui la revista LLUC!

Guillem Pizà

«La nostra revista»

Sr. Director de LLUC.
No acab d'estar conforme amb la carta de Pere Darder, publicada el mes passat, formulant reserves a la revista LLUC. ¿LLUC no du prou articles de temàtica insular? ¿LLUC no vibra davant els problemes que preocupen a la gent? ¿A LLUC li falta una empremta de promoció cultural més fonda? ¿LLUC no és una revista prou viva? Conforme. Molt bé. Però, ¿i on és aquesta altra revista mallorquina que ho fa millor? ¿I aquestes inquietuds per comentar la *Missa «Pau als homes»*, per tractar temes de Geografia mallorquina, o Notes d'apostolat litúrgic com ho fa amb la competència d'escriptoristes tan eminents com Llorenç Tous, o sobre la catedral d'Eivissa a càrrec de M. Villangómez Llobet? I sobretot, m'imagin la feina que us haurà duit el poder oferir-nos en el mateix número de desembre un índex tan ordenat i detallat de totes les coses publicades durant l'any 1968. I poder comprovar encara, que més de cinquanta-cinc col·laboradors —en la seva immensa majoria, de les nostres Illes— han confiat els seus articles a LLUC. No, no; jo no puc posar reserves a LLUC. Si LLUC pot millorar —i clar, que pot millorar!—, això ho devem esperar de l'esforç de tots. Mentres, ningú no té dret a altra cosa, sinó a ajudar, ajudar i ajudar.

Jeroni Pou

Sumari

Correu dels amics	3
Els Drets de l'Home, per Miquel Gayà	5
Febble aproximació al fet camperol de Menorca, per Eulàlia Pons	6
A Maria Antònia Salvà, Poetessa de Mallorca, per Mn. Pere Ribot	9
Noves dades sobre la catedral d'Eivissa, per M. Villangómez Llobet	10
Booz i Rut. Poema d'amor amb fons d'espigues, per Oleguer Huguet	12
La fuga, per Jaume Reynés, M. SS. CC.	13
«39 graus a l'ombra», un any després, per Gabriel Janer Manila	15
Reflexions una mica frívoles a l'entorn del vi, per Josep Maria Llompart	17
Art. Exposicions, per Josep Bauçà i Pisà	22
A la ciutat dels llibres	24
El món i la bolla	25
Rosa dels vents	27
Dins el cor de la muntanya	28

PORTADA:

Maria Antònia Salvà, l'excelsa poetessa de Mallorca, de qui enguany Lluçmajor se prepara per celebrar solemnement el centenari del seu naixement. LLUC, adherint-s'hi de bon principi, du la seva efígie a la portada d'aquest primer número de l'any nou, i publica en les pàgines interiors un poema pràcticament inèdit que li dedicà en 1937 el poeta català Mn. Pere Ribot.

(FOTO: JERONI JUAN TOUS)

LLUC

Revista mensual

Any XLIX - Núm. 574 - Gener 1969

Direcció i administració: Pau, 3 - Palma de Mallorca
Telèf. 21 23 56

Director Periodista: GABRIEL FUSTER MAYANS

Director religiós: CRISTÒFOR VENY, M. SS. CC.

Subdirector religiós: GUILLEM CELIÀ, M. SS. CC.

Secretari: MIQUEL GAYÀ

Administració: JACINT RODRÍGUEZ, M. SS. CC.

Subscripció: 150 ptes. anuals

Estranger: 200 ptes. anuals

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. Cors - Balmes, 89 Depòsit legal: P. M. 276-1958

ARGENTERIA D'ESTILS DIFERENTS,
ORFEBRERIA ARTÍSTICA,
ESPECIALITAT EN OBRES D'ART
RELIGIÓS

JOIERIA CODA
DE
LLUIS CODA

I CIA.
BROSSA I JAUME II
TEL. 212517
PALMA DE MALLORCA

Corderia
Català i Riutort, S. L.

Llongeta, 14 — Tel. 221761 — Palma

GALLETES QUELY
I CAN GUIXA

NOMÉS FABRIQUEN QUALITAT

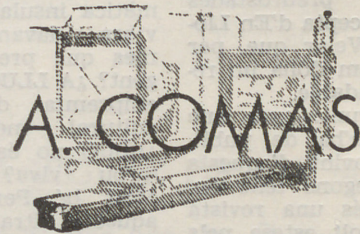
Banderins

SALMA

Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150 - 2.^{on} - 1.^a
Telèf. 252633
PALMA DE MALLORCA

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

DAES

CONFECCIONS I BRODATS

Colón, 32 - Tel. 211358
PALMA DE MALLORCA

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes

Guarch

Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10
Davant la Diputació — PALMA

CERERIA BARCELO

Ciris litúrgics per a la Santa Missa i
Exposició del Santíssim

C. dels Oms, 116 — Palma de Mallorca

Els Drets de l'Home

El dia 10 de desembre prop passat es celebrà solemnement el XX aniversari de la Declaració universal dels Drets de l'Home promulgada a l'Assemblea General de les Nacions Unides el 10 de desembre del 1948. Espanya s'adherí oportunament i entrà a formar part d'aquesta Organització Internacional, i en conseqüència acceptà aquest codi dels drets humans, obligant-se a fer-los complir dins els seus territoris. I el Papa Joan XXIII —de tan santa memòria—, en la seva encíclica *Pacem in terris* encomià la dita Organització i es va fer seva la doctrina d'aquella Declaració ja famosa.

D'aleshores ençà, i partint d'aquests principis, han anat sortint i publicant-se un bon nombre d'altres documents, declaracions i pactes internacionals signats pels Estats components de la O. N. U. —Espanya amb ells—, entre els quals ocupa un lloc no manco destacat el Pacte Internacional sobre Drets Civils i Polítics promulgat l'any 1966, i el qual, en el seu article 27 estableix que «en aquells Estats en els quals existeixen minories ètniques, religioses o lingüístiques, no es negarà a les persones que hi pertanyin el dret que els correspon, en comú amb els altres membres del seu grup, a tenir la seva pròpia vida cultural, a professar i practicar la seva pròpia religió i a usar el seu propi idioma».

D'acord amb aquest ambient que regna en els països civilitzats i en els Estats que han fet pública demostració d'aquesta doctrina acollint-se i agrupant-se en la O. N. U., el nostre govern ve autoritzant la publicació d'un nombre de revistes i periòdics en les diverses llengües autòctones de la nació, així com l'ensenyament d'aquestes llengües en els centres docents oficials i privats. Altrament, el govern no toleraria una pública actitud de despreci a les minories regionals en aquest sentit.

Les infraccions, però, vénen després, en el subconscient i en la mentalitat de molts. No sempre és cosa fàcil saber delimitar els meus drets personals amb els drets també personals del veïnat. Ni els drets col·lectius d'un grup o minoria amb els d'un altre grup o minoria. Per això, els nostres ensenyaments haurien de tendir a fer llum sobre la qüestió, enlloc de inhibir-nos; a educar aquesta mentalitat, a furgar dins el subconscient equivocac, per desentranyar-ne les ac-

tituds aviciades i corregir-les. Missió certament incòmoda; comesa difícil i sempre poc agradable. Tasca, de totes maneres, ineludible i inajornable.

Darrerament a Mallorca s'ha esdevingut un cas pràctic. L'hem pogut seguir a través d'unes cartes obertes al director d'un diari insular. Sembla que la cosa fou així: A un centre parroquial de Palma es donaren unes converses d'iniciació cinematogràfica i, davant l'assentiment de tots, es començaren en la llengua del país. La sorpresa vingué l'endemà, quan un immigrant que hi assistí, tot extranyat, se'n queixà públicament damunt el diari: «¿Desprecio?, ¿indiferencia?, ¿falta de consideración?, ¿régionalismo?, ¿despiste?...» Aquestes i altres frases varen ser impreses i circularen impunement. L'endemà mateix i al mateix diari el Club presentà excuses —ben humils excuses, per cert!— per haver delinquit, i assegurà al nostre immigrant que «fuera de toda discriminación lingüística, si alguno de los asistentes hubiera manifestado no entender el mallorquín, se hubiese hecho en castellano». No massa dies després, amb motiu d'un acte públic a un altre centre, i a fi de prevenir les sorpreses de qui fos, la gasetilla del diari hagué d'anunciar que les conferències es donarien «en la lengua que desee el conferenciante»: no fos cas que ningú protestàs d'haver estat duit a escoltar el sermó d'una manera fraudulent.

Conservam tots aquests retalls de premsa al nostre arxiu com a documents que fan pena i produeixen tristesa. I hem de declarar que als vint anys de la promulgació dels drets de l'home, és ben de lamentar que encara existeixi en el nostre poble una mentalitat ambient que faci possibles aquestes anomalies psicològiques i socials. Aquesta mentalitat ambient encara és més de deplorar quan sabem que s'han produït precisament en uns àmbits religiosos, que és on manco s'haurien d'haver produït, perquè demostren en bastants de catòlics un desconeixement gairebé absolut de les ensenyances pontificies i de la doctrina de l'Església. Els cercles escollits que estudien i esmenucen la *Humanae vitae*, al nostre país, tenim una igual obligació d'estudiar també i entendre *Pacem in terris*, *Ecclesiam suam*, *Populorum progressio* i les *Constitucions*, *Decrets* i *Declaracions* del darrer Concili.

Miquel GAYA

feble aproximació

per Eulàlia PONS

Les anomenades «Islas Baleares» per tal com formen part dels països catalans tenen —han de tenir— forçosament una personalitat amb quelcom de comú. De més a més, i irremeiablement, són illes i per tant amb unes formes de viure peculiars. Això fa que malgrat tot no ens deim «balears» sinó: menorquins, mallorquins eivissencs... I és que el fet de viure en unes illes ens ha condicionat cap a unes diferències que, tot dins una unitat, en tost d'una personalitat hem d'entendre unes personalitats!

Si hi ha un motiu—n'hi ha molts— m'acost a la revista LLUC per tal de mostrar una de les nostres peculiaritats i que aquest acostament —de costa a costa, «d'hort a hort» com va dir el poeta— sigui per a dir-vos com estam a la vostra «illa germana» quant al fet camperol, tan distint del vostre... de les altres «balears»...

Veig les coses d'un extrem de la nostra illa, jo som ciutadellenca, però per unes relacions que no hi ha perquè perdre temps en dir-ne gaire més, crec que sé qualque cosa d'una qüestió molt peculiar quant a Menorca: *el seu fet camperol*. Heus-ho aquí: Els «booms» turístics d'Eivissa i de Mallorca han d'haver influït en la vida de llurs pagesos. A Menorca encara no tenim «boom», però començam a adonar-nos que tot i essent incipient el nostre fenomen de recepció turística, aquest fenomen pot ben bé capgirar el procés normal en el desenrotllament de les nostres forces econòmiques i... socials.

De 64.656 hectàrees censades a Menorca solament 34.082 són conreades i d'aquestes n'hi ha 1.187 de regadiu. El 95% de les terres censades pertanyen a possessions¹ de més de deu hectàrees d'extensió.² Els pagesos viuen a les cases de camp escabellades per damunt tota l'illa i moltíssimes d'elles ben prou al·lunyades de les viles.

El sòl menorquí, a més de tenir una meitat —la del Sud— molt rociosa, la qual cosa dificulta la mecanització, té un altre aspecte negatiu com és el predomini violent de la Tramuntana. Aquests dos fets ineludibles s'han enduit —massa vegades— les culpes en cercar les causes de l'endarreriment del nostre camp. Però tenim altres aspectes menys coneguts, fins i tot a ca nostra, que tampoc no tenen menys importància segons tractarem de veure més envant.

El camp de Menorca —forçadament, si es vol— va evolucionant. El cultiu del blat, ací poc rendable, es va deixant de banda per tal d'augmentar el de l'ordi, la civada i, més encara, el de les lleguminoses farratgeres; de cap a un major desenvolupament de la ramaderia, ja clàssica des de l'Antiguitat a Menorca i de cada vegada en major progrés. Així, doncs, hem d'esmentar que els principals ingressos del nostre camp provenen de les produccions de carn i llet i d'aquesta darrera ja és prou coneguda la importància de la producció formatgera de Menorca.³

El sistema de domini de les possessions té unes clares reminiscències medievals i per bé que en general les explotacions agràries tenen una extensió mitjana que permet la mecanització, cal tenir en compte que de les 64.656 hectàrees censades com a agrícoles —Menorca té una extensió de 700 quilòmetres quadrats=70.000 hectàrees— en són explotades en règim de propietat solament 8.667 i per arrendament la minúscula quantitat de 872 (petits horts i vergers) i 55.096 en règim de perceria. Les darreres xifres ens exposen que el 85% de les explotacions agràries menorquines són treballades per masovers i en un règim de «mitgeria» molt peculiar que serà exposada.

Com a comparació «balearica» hem de dir: a Mallorca de 341.194 ha. censades, 181.484 són cultivades pels seus propietaris; 42.153 estan arrendades i 173.687 (el 31%) són explotades en règim de parceria. A Eivissa d'un cens de 57.708 h., 44.327 són en explotació directa pels propietaris, 1.804 en arrendament i 10.515 en parceria (El 18 %).

La mitgeria a Menorca consisteix en repartir per parts iguals els beneficis i les despeses de l'explotació agropecuària. Els contractes són solament per un any i rescindibles —sense necessitat de donar cap raó— per qualsevol de les dues parts. De seguida es veu quina pot ser la més perjudicada. Alguns contractes s'han vingut perpetuant de temps immemorial i n'hi ha que contenen clàusules tan insòlites com el pagament del delme per part del pagès, delme que rep el propietari tota vegada que fa temps i estona que tal contribució pertany a la història.

Seria molt interessant fer un estudi per tal de veure de quina manera aquesta situació del

al fet camperol de Menorca

pagès menorquí ha influït negativament en la seva vida i caràcter. Sabem —i per desgracia encara de vegades ho constatarem— que fins aproximadament l'any seixanta, els propietaris tenien a les possessions o «llocs» el pagès que més els interessava puix que normalment podien triar entre una dotzena o més i això permetia de posar condicions. Aquesta situació de mà d'obra abundosa facilitava el camí cap al servilisme pagerol i l'arbitrarietat del propietari. El pagès romania tot sol dins una estructura d'explotació que el controlava completament i degut a la qual no es podia fiar mai de cap veí. Un exemple és que els propietaris, en temps d'eleccions, tenien a la seva disposició els vots dels seus pagesos els quals se'n conhortaven per tal de poder romandre al «lloc».

Dins la dècada dels anys cinquanta, però, s'havia produït un nou fenomen: les indústries del calçat i de bijuteria comencen a oferir feina a un sector més ampli. Al camp hi sobra gent i molta se'n va a viure a les viles que s'havien vist afeblides per les emigracions dels anys quaranta. Pels volts de 1960 els pagesos a Menorca no eren sinó el 22'24% de la població activa.⁴

Encara que avui per avui a Menorca no hi ha cap obrer en vaga forçosa, les indústries més que cap la del calçat, viuen a l'ombra d'una semicrisi. Per a remeiar aquesta situació, gairebé endèmica, un grup influent està posant en el turisme l'esperança de que sigui una de les nostres principals fonts de riquesa. Aquest és el darrer condicionant del nostre camp. Les noves urbanitzacions turístiques i residencials s'enduen una gran quantitat de mà d'obra. El ram de la construcció es nodreix d'antics pagesos i, ara darrerament de personal foraster i tot. El fet industrial, semiartesanal per afegit, havia mantingut a Menorca un procés econòmic-social ben distint de la resta de l'arxipèlag, però ara us seguim les passes i van a nodrir la «munió paletaire» no solament el personal excedent degut a l'actual mecanització del camp sinó també bon nombre de gent jove necessaris per a les tasques ramaderes.

Per bé que la majoria dels pagesos menorquins majors de quaranta anys siguin analfabets, la majoria dels joves tenen un ensenyament primari acceptable, però fins ara la cultura i la pagesia han semblat essències contraposades i irre-

conciliables. Altrament ja és prou sabut que els pagesos d'Espanya representen a la universitat l'un %. Aquesta xifra quant a Menorca ens sembla elevadíssima.

En l'aspecte recreatiu la joventut, en surt molt perjudicada. Es tenen massa poques hores lliures i massa de feina; les diversions de més atractiu sols es troben a les viles. Quant als serveis més imprescindibles per a les cases de camp podem assenyalar: que l'electrificació tot just ha començat. El telèfon al camp, és desconegut. Tampoc no hi ha servei postal rural, els diaris no arriben als «llocs» menorquins. Totes aquestes dificultats el pagès tracta de superar-les mitjançant una més ràpida comunicació —molts tenen automòbil; els joves, moto— malgrat els camins veïnals de pèssimes condicions⁵ i notable insuficiència. Una altra manca és la d'aigua corrent, la majoria dels «llocs» no tenen dutxa ni altres serveis higiènics que en siguin prou.

El jovent de la pagesia, davant aquesta situació, ha donat un bon pas. Per primera vegada en la història del camp menorquí un sector, el dels joves, pren consciència de la seva situació d'inferioritat quant a la població urbana. El jovent s'ha adonat que al camp es treballa més durament que a les fàbriques i amb una remuneració dependent dels factors climàtics i per tant poc segura. A més no es té cap seguretat de continuïtat: en qualsevol moment el propietari pot avisar que s'ha de sortir del «lloc» el pròxim agost.⁶

Sens dubte que les sortides dels «llocs» ens poden donar una idea de la tensió existent entre pagès —pagès i família, no ho oblidem— i propietari. Són molts els pagesos amb un llarg històric de sortides i entrades i no pensàssim que per motius fraudulents: el mal pagès sortia d'un «lloc» però mai més no entrava en un altre. A la part de la Mitjanja⁷ i a la de Tramuntana del terme d'Es Mercadal, que segons els tècnics són les terres menorquines de millor esdevenidor per la qualitat dels terrenys i la facilitat per a llur mecanització;⁸ en cinc anys —de 1960 a 1965— hi ha hagut moviment de pagesos en la meitat dels «llocs». Al terme de Sant Lluís a l'any 1965 hi havia tretze possessions abandonades.⁹

El pagès menorquí no s'estima la terra —no se la pot estimar—, són massa els qui comença-

feble aproximació...

ven a fer-ho quan se'ls ha rescindit el contracte per motius gairebé sempre idèntics: el desig del propietari de treure'n més profit amb menys despeses o la tafaneria d'algun altre pagès. El règim de mitgeria no permet aquests luxes i els procediments fins ara en ús desarrenen l'home de la terra. La perspectiva d'un «agost» —i no d'aquells que algú sol fer— cada any fa que el pagès no tengui gust en plantar més arbres ni en fer qual-sevol millora personalment. Tenim uns exemples històrics ben representatius de l'antiguitat dels nostres vicis camperols: En temps de Jaume II de Mallorca (segle XIV) arran d'un augment del delme de l'oli hom deixa d'empeltar oliveres: mai més hi haurà oliveres a Menorca, malgrat l'abundància d'ullastres i del manteniment de l'alimentació tradicional. El 1891 la filoxera destrueix gairebé la totalitat de les nombroses vinyes menorquines: d'aleshores ençà hem hagut d'importar els vins. Podríem seguir i no aturar-nos...

El desenvolupament industrial —que amb alternàncies i fortes crisis s'ha donat a Menorca des del segle XVIII— ha obert, ara més que mai, una possibilitat de canvi i millora per als joves pagesos que s'han desplaçat cap a les fàbriques i tallers i a la construcció com a alliberament de les tares inhibidores que al camp se'ls havia imposat. Fins a on arribarà la «fugida» del jovent? Si de debò el turisme ha d'acudir a Menorca, tinguem en compte que com ens demostra el que s'esdevé a Mallorca, és possible que al camp sols hi restin els vells i els forasters. Notem, també, que l'electrificació del camp menorquí no s'ha acabat de dur a terme perquè s'ha donat prioritat a les urbanitzacions turístiques, moltes d'elles —sense haver-hi quasibé cap xalet— i no saber encara si seran rendables— compten amb prou electricitat i instal·lacions; mentre que el camp on s'hi viu des de la prehistòria i que aporta quelcom tan important, i sempre insuficient a Menorca, com és l'aliment de cada dia, no té els serveis més indispensables.

Fins ara els propietaris han tingut la paella pel mànec. A Ciutadella i a Maó encara existeixen entitats tancades a les quals únicament concorren els «senyors», els pagesos solament trepitgen cafès i bars «no qualificats». Si per retre comptes del negoci el pagès menjava a casa del «senyor» ho faria dins la cuina. Hi ha un anecdotari molt complet. Si el pagès i el propietari, segons el contracte de mitgeria són dos socis iguals, com s'han pogut justificar aquestes diferències?

El nucli dels «senyors» fins ara ha viscut del camp amb els seus privilegis i els ha conservat. Algún es queixa perquè avui el camp sols li renda un 1 % (consti que ell no remou ni un terròs)

però cal dir que hi ha propietari que té de deu a vint i de més de vint «llocs» posseïnt en conjunt una veritable extensió de latifundi. Com que avui hi ha escassetesa de pagesos i ja no es pot elegir el més servil hom es veu a donar millors condicions que les contractuals. Però els «senyors» es mostren reacis a l'arrendament i lloguer —perden la influència directa— i fins i tot n'hi ha que abans de millorar substancialment han preferit que el «lloc» restés lliurat a l'abandonament.

Però no hem acabat amb les contradiccions. Hi ha un grup de propietaris, encara una minoria, que han invertit els beneficis de les seves indústries en la compra de possessions. Aquests han estat els peoners d'un procés més modern en el conreu de la terra introduint maquinària, incrementant la sembra de farratgeres, augmentat el nombre de caps de bestiar i implantant nous regadius. També han començat a funcionar algunes cooperatives. Aquest grup no sol ignorar la inferioritat en que es troba la pagesia, però amb tot professa la creença de què el millorament tècnic, que han iniciat ells, ja és prou en si per a superar l'actual situació.

Hem dit que el fill del pagès no arriba a la universitat. El fill del «senyor» hi sol arribar sempre i ells nodreixen els principals càrrecs i professions liberals que actuen damunt el camp.

De totes maneres el contracte de mitgeria continua i amb tot i que el grup dels «nous senyors» sigui més realista també vol conservar la forma contractual encara que vulgui dissimular-ho. A les cooperatives creades per als «nous», els «tecnològics»; hi participen plegats propietaris i pagesos, però, normalment, el propietari assumeix la representació del parcer en les reunions de socis...

Si volem no haver d'importar de fora la majoria dels aliments —tenint en compte que viure del turisme i d'una indústria que, ultra importar totes les matèries primes, ha de transportar-les fora un cop manufacturades i fora d'una illa prou allunyada de la península de la qual depèn; pot resultar contraproduent— haurem de restituir al pagès menorquí al lloc que li deu la nostra petita societat illenca. Qui treballa la terra no deu haver de ser «exportat» del seu medi per conveniències unilaterals. Així és com el pagès no se sentirà desarrelat i després, solament després, començarà a preocupar-se dels seus problemes. La majoria de les terres són —com ja hem especificat— d'uns propietaris que de sempre o des del segle XVII no les han pas treballades i si arran de la conquesta catalana exercien un paper com a senyors (o bé l'ham de l'expansió econòmica del segle XVIII els va allunyar dels terros-

sos) conservar tal paper avui per avui resulta antisocial i antieconòmic; és un anacronisme.

Per a Menorca és urgent una reforma agrària. La terra ha de ser més de qui la treballa. La F.A.O. en l'informe de l'any 1967 sobre l'agricultura espanyola aconsella la supressió del sistema de parceria i que es doni accés a la propietat de les terres als pagesos. De moment com a resposta oficial sols tenim el silenci.

Hem de deixar en clar, emperò, que voler que els pagesos estiguin més arrelats no suposa que, com és ara, sigui pagès només qui neix al camp, sino que perquè existesqui una igualtat real ha de poder ser, i deixar de ser, pagès qualsevol persona sigui d'on sigui la seva procedència. Així, de sobte, això pot semblar una utopia però, de no fer-la realitat, el camp no oferirà prou al·licients perquè uns homes es dediquin amb vocació a quelcom tan important com la de produir pa, carn, etc.

Així ho tenim a Menorca.

NOTES

1. A Menorca s'anomenen «llocs» les explotacions agropecuàries d'una extensió que oscil·la de 36 a 60 «quarteres de sembradura», de 50 a 100 hectàrees cultivables. Al Nord de l'illa («Tramuntana») hi ha «llocs» de 200 i més hectàrees. El «lloc» és la unitat fonamental de l'agricultura menorquina, comprèn la casa del pagès, els «bouers», la pallissa, un tros d'hort amb sínia, les terres de secà i un sector, molt variable de bosc o garriga.

2. Dades extretes de la *Memoria de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Palma de Mallorca*, 1965.

3. El anomenats «formatges de Maó» provenen realment d'arreu de l'illa de Menorca.

4. Vid. revista *Serra d'Or*, núm. 11 de 1964.

5. Menorca té 330 kms. de camins veïnals de sòl terrer, 132 kms. de carreteres de l'estat asfaltades i 6 (sis!) kms. de carretera de la Diputació provincial també asfaltada. Això representa 188 metres de carretera i 500 metres de camí (molt irregulars quant a amplària i estat del pis) per quilòmetre quadrat. Una xarxa totalment insuficient. (Vid. Jordi Baulies: *L'illa de Menorca*, III volum, pàgs. 26-27, Ed. Barcino. Barcelona, 1967).

6. El dia de la Mare de Déu d'agost prenen possessió els nous parcers. Solament en cas d'incompliment dels deures d'una manera greu un pagès pot ser tret del «lloc» abans de la data esmentada. Però pel que sigui, fins i tot a caprici del propietari, un pagès es pot veure legalment obligat a abandonar el «lloc» el 14 d'agost com a darrera data.

7. Tramuntana, Mitjania i Migjorn són les tres faixes longitudinals en què es divideix l'illa de Menorca. Totes tres subcomarques tenen uns trets característics i diferencials.

8. Vid. *La Tierra y el Hombre en Menorca*, de Jean Bisson.—Gràficas Miramar, Palma de Mallorca, 1966. Es, potser, un dels més seriosos i documentats treballs que s'hagin pogut fer damunt la qüestió que insinua el títol. L'obra mereixé el Premi Ateneu de Maó de 1965.

9. Per una d'aquelles ironies lingüístiques, el pagès menorquí, cap de l'explotació d'un «lloc», es anomenat «l'amo» i l'autèntic amo es nomenat «senyor». Hi ha també la infima minoria dels pagesos que cultiven «llocs» propis, més lligats a la pagesia que al «senyoriu» però en situació propíncua de deserció, que són anomenats «senyors de lloc». Tot és una qüestió de nomenclatura.

A MARIA ANTÒNIA SALVÀ, POETESSA DE MALLORCA

Pubilla del Casal de l'Harmonia,
files, de l'alba fins que mor el dia,
ben treballada per tos dits d'argent,
la llana blanca de la Poesia,
de cara l'imprecís de l'Occident.
Hereua de ta llar, l'enginy comanda
de treballar, per finir prest, la randa.
L'endreq hi senyoreja, i que no poc:
Mistral, amb son capell, hi abranda el foc
amb Pascoli i Manzoni, a banda i banda.
Fetillera del vers, tón càntic llença
seda d'ametlles i polsim d'estel,
ressols i ventolera de Provença,
i, de la germanívola avinença,
en ton rebost hi ha el gerricó de mel.
Poma escollida, has flairejat la llar
de la Madona que ja era morta
i que, per ton alè, reviu encar
i passa, jovenívola, la porta.
O tu, Maria Antònia, dona forta,
viola de garriga picada amb sal de mar!

Mn. PERE RIBOT

Noves dades sobre la catedral d'Eivissa

per M. VILLANGÓMEZ LLOBET

Ja vaig anunciar el mes passat que continuaria referint-me a la primera església eivissenca. L'interior de la que és avui catedral, amb l'única nau i l'absis reconstruïts dins la segona i la tercera dècades del Set-cents i les capelles absidals adaptades al gust de l'època, és el d'un temple barroc, amb volta de sis trams. L'estructura de la part alta del vell absis gòtic està desfeta, doncs, i la coberta entre l'últim tram de la nau i les capelles absidals ha d'adoptar la forma, si fa no fa, d'un poc més d'un quart d'esfera, amb sis nervis, més decorats que els arcs de la volta, que s'uneixen en una clau també molt decorada. Aquesta part del temple, junt amb l'acolorida ornamentació als peus de la nau, damunt l'orgue, és la que presenta un aspecte més barroc, en el sentit d'exuberància decorativa. Aquest conjunt absidal té una certa vistositat i fins dignitat, alt damunt el temple o tabernacle de l'altar major i el cor que, situat darrera aquest temple i amb portes als seus costats, penetra dins la capella axial de l'absis.

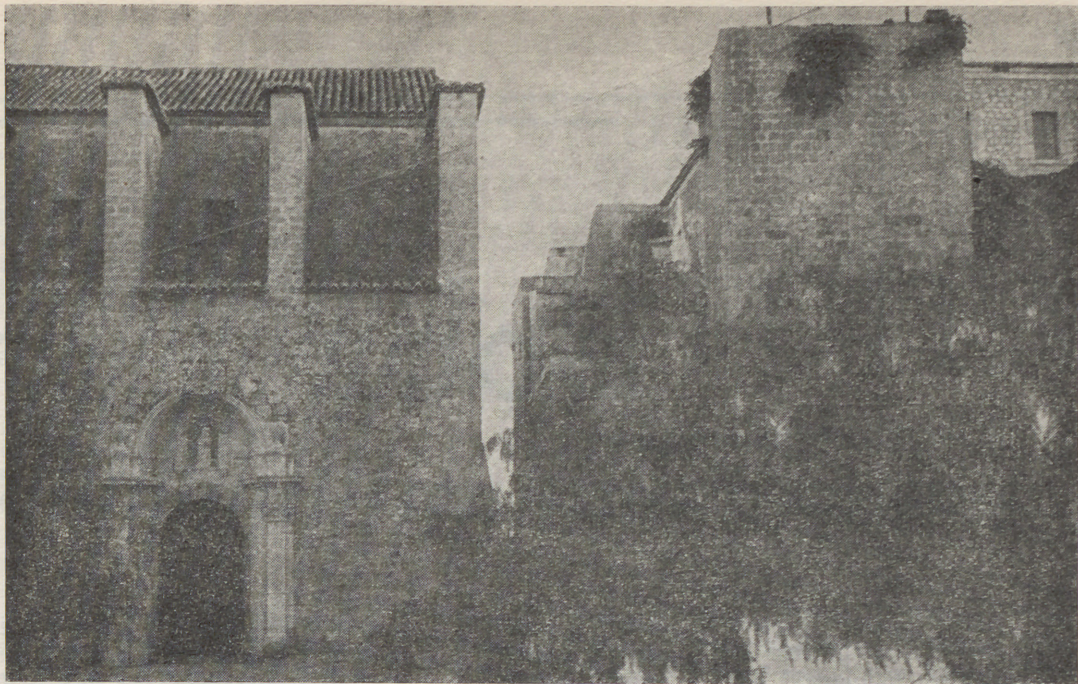
Quadrado, tot i que «s'indigna de la renovació», no deixa de reconèixer algunes qualitats a la nau espaiosa i proporcionada, sense noses ni manca de llum. Les parets blanques la fan encara més clara. Les motlures i gairebé tots els elements decoratius són grisos. Hi ha sis capelles en un costat i només quatre al del campanar, perquè aquest, plantat damunt una capella absidal, envaeix l'espai d'una de les laterals i la porta d'entrada n'ocupa una altra. Damunt els arcs de les capelles —incloses la tapiada i la porta—, uns marcs ovalats continuen la decoració i limiten als murs unes pintures recents. Aquests murals representen escenes marianes, no els apòstols, com estava projectat segons Quadrado. Sobresurten pilastres entre les capelles, i una cornisa «corre poc prominent al llarg del temple». Més amunt, envien la seva llum unes finestres rectangulars, «als frontons de les quals és on resta quelcom de l'estil de Churriguera». D'altra banda, «la profusa fullaraca és substituïda per filets i florons de guix a les voltes i llunetes». En conjunt domina una mena de sobrietat que quasi es podria confondre amb la pobresa. Alguns retaules són també barrocs, no massa recomanables, però uns altres són neoclàssics, con el mateix temple de l'altar major, ovalat, de cúpula sostinguda per columnes, imitat del que fou destruït el 1936. Tota aquesta part neoclàssica és posterior en un segle a la reconstruc-

ció i ja fou disposada pels bisbes de la nova seu eivissenca, separada de la tarragonina. En un dels retaules barrocs hi ha dues taules medievals, infinitament superiors a la resta. Representen sant Jaume i sant Maties i, segons diu Camón Aznar, «es poden considerar com a pertanyents a una tramesa a Eivissa que relata un document de 1463... Si aquests quadros són de Valentí Montoliu, cal fer notar l'intens influx català en l'elaboració d'uns fons d'or, amb fort ressalt, en forma de rics brocats». Segons el mateix tractadista, Montoliu, que treballà a Tarragona —d'on era probablement nadiu— i al Maestrat, uneix influències valencianes i catalanes. Aquestes últimes predominen, però, en la seva obra eivissenca.

De la capella on destaquen, restaurades fa poc, aquestes belles, importants pintures, es passa a l'antesagristia, i d'aquesta a la sagristia, per una porta ben interessant, «un arc apuntat de notable gentilesa, guarnit de concèntriques motlures, també decorat amb figures als capitells». Quadrado, a qui pertanyen aquests mots, fixa la seva època entre els segles XIV i XV. D'acord amb Macabich, la porta dava primer a l'exterior; la sagristia no fou edificada fins al 1592. També gòtica, és una manifestació molt tardana d'aquest estil. Quadrado la descriu «amb les seves airosíssimes voltes ogivals de creueria, excel·lents en estructura i pedra, de les claus de les quals parteixen a recolzar-se en els murs els nervis estriats». I afegeix: «L'ànim s'adoloreix deplo- rant la pèrdua de bel·leses anàlogues, en què mai no hauria cregut sense el testimoni de les presents».

A l'interior de l'església s'han fet restauracions i modificacions —en general poc afortunades— els anys següents a les destrosses de 1936. L'exterior no s'ha tocat fa molt de temps, i la veritat és que les parts més antigues, sobretot la torre, ho necessiten. Als murs de les capelles absidals es podrien refer les ocultes ogives, si es volia una restauració extensa. L'ogiva de la capella que serveix de peu a la torre subsisteix; encara que s'opti per una restauració mínima, és imprescindible retornar-la al seu primitiu estat, àdhuc intentant reconstruir els desapareguts calats. Al cos de la torre situat damunt la capella hi ha avui un rellotge, que som de parer que hauria de desaparèixer, cosa que potser suscitaria oposició. Eliminat aquest destorb, però, i tornat el mur a la seva primera nuesa,

Portada de la Catedral d'Eivissa, a la part moderna, immediata al vell Castell.

com guanyaria la torre en elegància! N'hi hauria prou amb el vell rellotge de sol que interromp la cornisa. Al cos de les campanes, una altra petita i necessària reforma: suprimir l'ampit de pedra de les tres finestres inferiors. Uns ferros horitzontals evitarien possibles perills i restarien dissimulats dins la recobrada esveltesa del finestram, que així tornaria a fer joc amb el superior. A aquestes senzilles obres —i continuam amb el pla mínim de restauració— cal afegir-ne una altra, absolutament exigible per tal que el campanar torni a adquirir tot el prestigi de primer monument eivissenc, coronament del lligat i més vast monument que forma amb puig, caseriu i fortificació. Es tracta, tan sols, d'abatre el mur que, destruint la pura línia ascendent de la torre, ara la uneix a l'edifici del museu.

Una nova reixa a la porta d'aquest mur que fa tanta nosa, sembla indicar que se li ha buscat alguna utilitat, relacionada amb el futur museu arqueològic, veí i gairebé acabat. A la primera d'aquestes cròniques (gener de 1968) no em vaig mostrar disconforme amb el pla general de restauracions i d'organització de museus. Em vaig referir a una torre —al cap i a la fi sense massa importància—, «blanc fantasma» d'una d'antiga de la qual restaven els ocults fonaments. No vaig parlar d'algun altre blanc que em semblava excessiu, com el que envaaeix bona part de la façana de la Cúria. Després la fúria emblanquinadora s'ha dut a extrems inadmissibles. Escau parlar-ne amb motiu d'aquest mur situat al centre de les reformes i que no s'ha d'aprofitar, ans cal fer desaparèixer. No sols s'han eixalbat les voltes i els arcs dels soterranis que serviran de museu, sinó que la calç ha apa-

regut a les terrasses exteriors d'aquests túnels i sales que foraden el baluard. Les murades d'Eivissa han estat emblanquinades, si més no als murs d'aquesta mena de patis, de tan sòlida i notable arquitectura, que donen a fora. Som molts els qui voldríem que desapareguessin aquestes blancors que esguerren la visió de les fortificacions eivissenques. Potser s'ha pensat també en emblanquinar l'edifici del museu vell, ara en període de restauració. Crec que seria un altre error, un altre detall equivocat en un conjunt de projectes que es pot considerar ben concebut. No és aquest el lloc d'una taca blanca, damunt la murada, davant la catedral. En la discussió sobre si s'ha de conservar o no l'edifici, que és museu i fou capella i ajuntament, sempre m'he decantat a no tocar-lo, per raons històriques i artístiques. Ara bé, la part de vista que lleva a la plaça queda compensada, amb escrieix, per l'obertura del baluard de Santa Tecla. Cal obrir al públic aquest esplèndid complement del Mirador i no reforçar amb reixes un mur que s'hauria de derruir. D'altra banda, és un encert rebaixar l'altura del vell museu i necessari retocar el seu exterior, referit comprès. Emblanquinar-lo seria un abús d'interpretació d'aquells mots ben poc exactes i de cap manera preceptius: «Eivissa, illa blanca».

El Museu Diocesà queda per al pròxim article. Amb referència al que dèiem a l'anterior, sobre el tros de formeret que es veu a la torre, corresponent a un tros de l'antiga nau, cal afegir que s'hauria d'amidar bé per tal de poder-ne treure conseqüències, com les que només insinuàvem. Sols el poguérem observar de lluny, en males condicions.

OLEGUER HUGUET:

Booz i Rut

poema d'amor amb fons d'espigues

*L'artifici que sega i bat alhora
el blat d'aquesta Troia mig perduda,
porta al ventre, pensant en la collita,
un reguiter de braços i de poltres.*

*El buit és a les cases massa obertes
que s'arregleren vora el clos minúscul
dintre del qual els morts fan migdiada
mentre els nien als ossos les roselles.*

*El camperol, a l'urbs, ven frigorífics
per tal de viure sense doblegar-se.
O basteix «bungalows» vora la sorra
on la sal fa un estel del darrer pàmpol.*

*Ni que espanti silencis per les feixes
amb l'esbufec tornat monotonia,
sort té Booz del gràvid artefacte
que nodreix el graner fins que el curulla!*

*L'hisendat té els ramats i el blat i l'ordi
que Déu li ha dat. Car Déu és el gran pobre
i li basten els grans de les espigues
que Rut, dreta al rostoll, mostra a la falda.*

*La moabita sap d'una cisterna
que va quedar-se un dia sense pluja.
(Quina color d'infant, el boll dels dies,
a mig camí del pa i de la paraula!)*

*I l'amo vinga fer comptes i comptes
meravellat del gra que sortiria
si se'l feia passar per la mesura
del regregrament d'aquella dona.*

*A l'entreforc del grill i el pleniluni,
mentre l'alè de Déu gronxi l'argila,
Booz trobarà el blat devingut trena
i esclatarà en magnòlies el somni.*

*L'espigolaire sent, dins de la sina,
que li revé una font d'aigua poruga.
I humiteja amb els dits el llavi mòrbid
de la gent que parlava una altra llengua*

*i va venir a Moab, afamegada.
Rut és ara una gerra que traspua
fins a l'exhauriment. Plena de terra,
es donarà a una alfàbrega florida.*

*I als porxos de la llar encalcinada
on cada any fan el niu les orenetes,
els domassos daurats del blat de moro
diran als nou vinguts que és festa grossa.*

*Cada tija una espiga de farina
adormida al bressol de la pastera,
Rut apaga els anuncis lluminosos
de la ciutat llunyana, ja oblidada.*

*I posa en mans de l'home que tremola
l'inefable present esponsalici:
la lluerna que centra l'abraçada
amb la veritat nua de la terra.*

*Si el molí despentina les espigues
ran de l'alba embeguda d'aigualera,
la pedra que les mol canta tothora
pel camí enfarinat del forn que malda*

*per allotjar el pa viu damunt la cendra.
Temps a venir, l'oneig dels sembrats dòcils
semblarà nou com l'aire que l'aviva.
Estrenaran vermells tots els geranis*

*al fons de les pupil·les entelades.
I hauran respost que sí tantes garberes
a la pregunta de les falç antigues,
que el pa i l'amor seran tot una cosa.*

Aquesta entrevista és una excusa. Jo mateix som el periodista i el profeta Jonàs. He volgut fer-me el procés de totes les petites fuites, de les obscures raons que han empès les meves passes lluny de Déu. És la història del refús que he donat moltes vegades a la missió sacerdotal que Déu em comanava a favor dels germans.

Qui sap si tu també no trobaràs, a les paraules sinceres que segueixen, la raó de tants de moments que ens agermanen amb el profeta Jonàs...

LA FUITA

per Jaume REYNÉS, M. SS. CC.

—Jonàs, la vostra història és prou coneguda i no creim que hi hagi necessitat de repetir-la. Si ens ho permeteu, voldríem anar des de la primera pregunta a la raó dels fets. Atenent-nos a la Bíblia, vos rebéreu una missió que no volguéreu complir. Per què fugíreu, Jonàs, de la vostra missió?

JONAS: Els periodistes sou escèptics per ofici, i els meus motius són tan sentimentals que us faran riure. Jo no vaig acceptar l'ordre rebut, perquè el considerava un càstig sense mesura. Jo estimava els homes, germans meus. I em demanava: ¿Quina culpa han comesa per a mereïxer un càstig tan gran? No han fet més pecats que llurs avantpassats, ni amb més dolenteria. És cert que se beuen el mal com si fós bé, que roben dient que treballen, dels plers de la carn en diuen l'amor, i han posat la felicitat en els diners. Però no se n'adonen del canvi, i no hi ha pecat on no hi ha consciència.

—Sí, és una resposta psicològicament interessant. Però llegint el vostre llibre amb detenció, sembla que siguin ben altres els motius del vostre renec. Vós éreu profeta, Jonàs, i no us demanaven altra cosa que profetitzar. Fóreu el saig que no vol fer la crida d'ofici. ¿Em voleu dir, doncs, perquè us féreu profeta?

JONAS: Em feis una pregunta típicament profana a la matèria. Jo era profeta. Déu m'havia apamat una vocació senzilla, a posta per a la meva alçària. Les paraules que em cridaven eren totes paraules conegudes i clares: ametler, campanar, solc obert, pa acabat de desenfornar... Déu tenia un to de família. I jo m'esforçava per endevinar les seves paraules, per a interpretar-les.

—Per què? Déu no us parlava clarament i distintament?

JONAS: Heu tengut per ventura cap quissó? Vós el sentiü lladrar, imprecis encara, sense seguretad. Si vós l'estimau, enteneu tots els seus lladrus. Jo no havia tengut mai por de Déu, dic veritat. Però ara em deia: Vés a la gran ciutat i

digue'ls que llurs pecats han pujat fins al cel com un eixam de mosques, que brunzen davant meu.

...Les paraules em pesaven a la gorja i la meva boca petita no les podia donar abast.

—I així decidíreu de fugir lluny del país i de Déu... Hum! ¿No vos aturàreu a pensar ni un moment que la salvació de la ciutat podia estar dins les vostres mans?

JONAS: Com es veu que no sou predicador! Els missioners saben que ningú no m'hauria escoltat. Jo, l'home constituït contra el pecat, som indefens i impotent davant ell. Els homes de ciutat estimen el pecat, ho sabieu? Viven de llurs pecats. Han edificat llurs pisos amb el ciment de llurs pecats. No podia somiar d'esbucar els pisos de ciutat.

...I si s'haguessin convertit, molt pijor. La misericòrdia de Déu inutilitzava les meves cartes millors, l'única arma que podia donar-me un poc d'autoritat.

—De quina arma em parlau?

JONAS: De la seva justícia. Si els homes no veuen la justícia de Déu en aquest món, arriben a creure que no existeix... Jo desitjava que els castigàs perquè poguessin arribar a la contrició de cor. No cregueu amb això que no estimàs els homes; vos jur que els estimava!

—Donau unes respostes prou interessants. Però... no ho sé... Els meus lectors i jo mateix hauríem esperat... Perdonau-me la franquesa, Jonàs: De la dona que us esperava a Tarsís, no me'n deis res?

JONAS: No hi havia cap dona que m'esperàs a Tarsís Jo l'havia deixada feia molt de temps per a consagrar-me a Déu i servir millor els germans. Crec que tenia dret a esperar a canvi un poc d'amistat de part dels homes. La moneda amb que em pagaren fou ben d'un altre so. Vaig esser exclòs de les festes de família, els joves, quan arribava, canviaven de conversa, es deixaven de besar, fins i tot els nins fugien sense recollir les bolles... Ningú tenia ulls pel meu testimoni de pobresa, de puresa i servei.

Vull dir-vos encara el que acabà de trasbalsar-me. Jo havia surat un jove, deixeble meu, que seguia les meves petjades i que jo formava a l'escolta de la paraula de Déu. Només ell coneixia el meu passat i present i em podia comprendre. Malgrat tot, m'abandonà dient que ell no tenia vocació d'heroi per esser profeta... Vós no podeu comprendre quina bufetada no fou a la meua vocació. Jo tampoc no en tenia, de vocació d'heroi. Jo tampoc no estava segur de que Déu m'hagués parlat mai, de que el cor no m'hagués jugat una mala passada, ni de que aquella missió vengués de Déu...

—És estrany però. Tots hauríem pensat que una dona us esperava a l'altra banda del mar.

JONAS: Una dona... Hagués estat massa fàcil per a vosaltres i per mi. Sí, ja ho sé que els lectors d'aquesta entrevista se sentiran temptats de pensar encara que una dona esperava Jonàs. O que fugí amb els diners bruts dun negoci menys net. La veritat és menys fantàsica i més compromentent. Jonàs, el profeta, era el típic pobre home que fugia de Déu, ¿ho voleu admetre d'una vegada? Jo, un de vosaltres, fet a la vostra imatge i a les vostres mateixes temptacions, volia allunyar-me de Déu, capficar-me dins el vostre anonimat. Condemnau-vos a vosaltres mateixos, mentre condemnau Jonàs!

—¿Oblidau que la única culpa que aquí es jutja, amic Jonàs, és la vostra fuita, i no la nostra?

JONAS: Totes les fuites es jutgen al mateix procés, les vostres i la meua. Però jo tenc també un element de descàrrec que vosaltres no podeu presentar.

—Un element de descàrrec?

JONAS: Sí. És la part més íntima de la meua història, i jo m'empegueiesc de confiar-vos-la en un to d'entrevista. Vós m'ho demanau.

Quan vaig arribar a Jafa aquell matí, el port era quasi desert, i ningú reparà en mi. Vaig pagar el passatge i embarcar talment com si fos un pobre diable sense història o potser un marxand rodamón. Ningú no ens despedí al salpar l'àncora per allunyar-nos de les illes i de la gran ciutat, d'on fugia. La mar estava calma, i els mariners, indiferents, feien les mateixes maniobres de sempre. Aleshores em vaig sentir tot inútil, com mai no ho havia tastat. ¿És que no importava a ningú que jo fugís de Déu? ¿És que ningú em cridaria: Ep, a on vas, torna en terra! I Déu mateix no movia un dit per aturar-me, com si jo no significàs res més, i la meua petita història de profeta fos estada una reixa dins l'aigua. ¿Podeu comprendre aquesta experiència d'inutilitat? Jo estrenyia les dents amb ràbia, quasi aprovant les flastomies de la marineria... Però llavors es desencadenà sobre el mar un gran vent i hi hagué gran tempestat, tant, que el costellam de la nau cruixia a les vèrtebres mestres. Els mariners tengueren por i cridaren cada un al seu déu, mentre, per alleugerir la nau, parlaven de tirar la càrrega al mar. En aquell instant, em vaig sentir recollit dins el puny d'una mà forta que m'aturava les passes... Déu encara comptava amb mi. Els homes, germans meus, em podien necessitar...

Sí, ho reconec sense empeguement. Vaig entrar al ventre de la nau i, ajegut sobre un manat de cordes, poc després Jonàs roncava tranquil·lament. Dintre meu, ja havia dit que sí a la missió d'anar cap a la gran ciutat.

Bar restaurant de Lluc i Hostal de la Font Coberta

Dos llocs pulcres i econòmics al servei dels pelegrins.

Cuina especial espanyola i francesa.

Salons esplèndids on hi són servits amb

PULCRITUD I ECONOMIA TOTA CLASSE DE DINARS, BERENARS, REFRESCS, etc.

També s'hi preparen, si ho demanen, dinars per a EXCURSIONS, berenades, etc.

En un i altre lloc, servei de BAR - Serveis especials per a Noces i Comunions.

NOTA. - Per a grans banquetes de nocés, comunions, reunions, etc., convé avisar amb 48 hores d'anticipació.

RESTAURANT DE LLUC - Tel. 9

“39 graus a l'ombra“, un any després

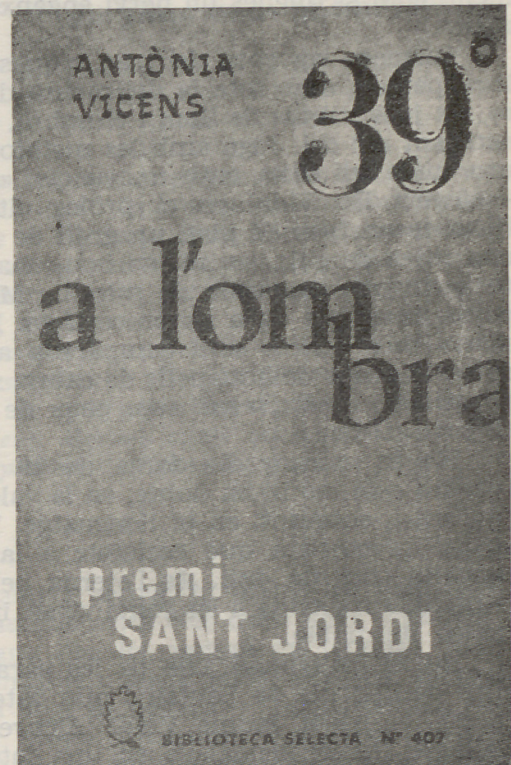
per Gabriel JANER MANILA

No hi ha dutbe que la revelació de N'Antònia Vicens dins l'ampla panorama de la novel·lística catalana actual significa la incorporació en el camp de la novel·la de tota la problemàtica d'una societat d'ara i d'avui. Una societat de consum enriquida, de cop i resposta, pel turisme caigut, inesperadament, de l'aire del cel.

Aquesta societat illenca té la seva història. Una història senzilla i provinciana que ha deixat de fer grau perquè ha oblidat el seu paper i ha perdudes les seves possibilitats. El nostre temperament fenici ho acapara tot, ho tergiversa tot, ho capgira tot, en una mescladissa impresionant. La conseqüència és prou clara. Aquesta gent enriquida, viu alienada, fora de sí, abocada a l'abisme que l'enrevolta, intentant reprimir la consciència de la seva infelicitat.

Cal aclarir que l'aristocràcia, la classe refinada, el senyoriu de la nostra Mallorca, havien estat incorporats per Llorenç Villalonga. Avui, els senyors de Villalonga han deixat d'existir. Ho ha duit el temps. Tampoc hi ha balenes blaves i és possible que els elefants desapareixin en un futur pròxim.

Na Vicens, que té picada d'escorpí i ulls de milana, ha penetrat la seva bava fins a les arrels d'aquest món que ella coneix. Ha sabut portar-los a la novel·la seguint una tècnica no-behaviorista de retrat de costums que li hauria estat molt fàcil. Coneixedora dels seus personatges, ha volgut donar-los una dimensió viva, autèntica, d'essers que ragen sang i els brolla la vida com una font en plena revinguda. N'Antònia creu amb els seus herois i els estima, i per això, ens dóna el testimoni d'un món que bull sota les formes servils, «no amb un disseny de denúncia —ha dit En Bernat Vidal en el pròleg del seu primer llibre—; amb el simple propòsit d'enunciar uns fets, tot estimant amb caritat els seus actors». Perquè té fe en la humanitat. Perquè es dol de la soledat que envolta l'home, i de la buidor, i de la crisi. D'aquesta terrible soledat que cadella sobre les espatles malmeses d'un home aixecat en poc temps com el Galió: «El Galió havia estat construït en pocs mesos, vaig sentir contar. Era ufanós, moltes finestres i terrades, molts enderivells. Però impresionava per

Portada del llibre 39 graus a l'ombra que fou publicat a Barcelona pocs mesos després de l'èxit esclatant d'Antònia Vicens.

la seva senzillesa tremoladissa. La calç no amagava completament les maganyes de les mitjanades massa primes, la seva construcció deficient». Perquè N'Antònia sap que la societat està cruiada i «...feia pena, estalonat, com una persona sense cames, entre el verd polsós i descolorit».

No basa, solament, el seu estil en la descripció d'unes situacions i d'uns caràcters o en la pintura d'uns costums. Va molt més enfora. Tracta de descobrir per sota l'anècdota una matèria psicològica nova. Una semblança mental que caracteritza els seus personatges. Ens presenta, realment, el no-res dels seus herois. «—Jo és ben segur que me n'aniré a Anglaterra quatre o cinc mesos. M'ho passaré fantàsticament. Just em costarà es camí. Tenc una agenda plena de direccions de clients que

em conviden, i pertot seré ben rebut. A dinar a ca uns..., a sopar a ca altres..., llavò ses amigues...».

La narració en primera persona té l'avantatge de posseir l'aspecte d'una experiència viscuda, autèntica, que despert el respecte del lector: «I cada dia em passava el mateix. Em despertava a l'hora justa, i no hi havia manera de córrer. Primer obria un ull, després estirava un peu, sorneguerament, mollanament, com si tingués un nervi enganxat al somier».

Fermesa vigorosa del traç, riquesa de colors, percep, amb tota la delicadesa d'un poeta, els jocs subtils de llum i d'ombra, el matís canviant del cel. Juga amb les metàfores com una nina qui salta amb un vencís. «Per ella —afegeix En Vidal en el pròleg citat—, la lluna és un tros de plat, un grell de llimona, una retxa de guix, un ull de bou, una tallada de pera, una esquerdada de mirall... Metàfores pejoratives, que diria un preceptista. I la presència dels núvols serà comparada a orelles de cavall, caps de bou, pells de cabra, senalles, terenyines, ocells sense cap, peus de gallina, ales de colom...».

No és estrany. La força de **39 graus a l'ombra** està, no hi ha dubte, en la valentia de l'autora i, sobretot, en el llenguatge. Un llenguatge preciosista que esclafeix a la boca i sanglota com un doll. És l'eterna bellesa de la paraula munyida a les fonts vives, inestroncables, del poble.

És, el llenguatge, una de les característiques de l'Escola de Santanyí que batejà amb encert el poeta Jaume Vidal Alcover i que Baltasar Porcel senyalava en una entrevista a Blai Bonet (DESTINO núm. 1.601, del vuit de juny de 1968) «Santanyí... ha provocado un notabilísimo y sustancioso gremio de letraheridos: el boticario, clerical, irónico y sutil Bernat Vidal i Tomàs; la vivaz novelista Antònia Vicens; el panadero y culto narrador Miquel Pons; el sensual, insondable y tenso poeta Llorenç Vidal...». I senyala tres nexes d'unió ben definits: a) el llenguatge colorit; b) la preocupació religiosa, i c) la problemàtica sexual.

Tot això, que seria molt important en unes condicions normals, ho és molt més si tenim en compte que la formació literària de la novel·lista és estat —després de l'ensenyament primari—, autodidacte. Caldria un anàlisi de l'autodidactisme en l'escriptor actual. Tot ho ha de prendre una mica a les fosques o a l'empara dels mestres que ens han precedit en el signe de la fe, o descobrir per si mateix el que hauria d'esser tramès a la mateixa escola. En el pròleg, tantes vegades citat, de **Banc de Fusta**, ens indica els seus orígens familiars i culturals. «Va rebre una instrucció elemental a la costura de les monges terciòles de Sant Francesc; després, als tretze o catorze anys, agafà el tambor de brodar. El seu pare és mariner i sa mare brodadora d'ofici. A Santanyí, abans del «boom» turístic, tots els homes eren pagesos o mariners dedicats a la pesca o al contraban, amb una forta emigració per cercar el pa a fora terme». La seva obra cavalca entre una societat pagesa i un fenomen sociològic tant del nostre temps com és el turisme.

Dues vessants ha vist el crític literari Joaquim Marcó en l'obra —breu, encara— de Na Vicens. (DESTINO, núm. 1.602, pàg. 52, juny de 1968): a) cap a una possible escola mallorquina, i b) una expansió europeïsta amb pinzellades neorrealistes i inquietuds religioses.

És possible que **Banc de Fusta** contengui en embrió tot el que hi ha a la novel·la guanyadora del «Sant Jordi 1967». Una gamma d'experiències viscudes enfront d'una societat i d'un temps. També és possible que on no acabi d'aconseguir el que es proposa sia en l'intent de profunditzar en la psicologia dels personatges. Tant se val. Repiquem les campanes perquè a la nostra terra ha brostat un novell escriptor. Una novel·lista nascuda a Santanyí que ens conta amb la llengua del seu poble el que veu esdevenir-se al seu voltant. Sincerament. Franca com una pagesa que sap que qui es diu mentides a si mateix és el primer en ofendre-se.

Electrofil

AISLANTS - CONDUCTORS - TERMOELECTRICITAT

Bartomeu Ferrà, 4 - Telèfon 21 42 55 - PALMA DE MALLORCA

Reflexions una mica frívoles a l'entorn del vi

per Josep Maria LLOMPART

He tingut escrúpols de donar a la impremta aquesta mena de reflexions que vaig confegir de pressa i corrents amb una sola i exclusiva finalitat: la d'esser llegides a manera de pregó inaugural de a IV Festa de la Vermada que es va celebrar a Binissalem els dies 28 i 29 de setembre passats. L'ocasió afavoria la facecia, i a ella em vaig haver de sotmetre. Confii que el lector se'n farà càrrec i em sabrà dispensar la manca de rigor, les inexactituds —en algun cas intencionades— i certes concessions —no gens males de descobrir— a la «crítica-ficció». Al capdavant res massa greu, em sembla; sobretot si un hom adverteix per endavant que el material que dóna al públic no és apte per a investigadors i erudits. D'altra banda, vaig provar de dir, rient rient, algunes coses que també poden esser dites amb posat seriós —o, si voleu, patètic—, i que, tot i essent òbvies, convé repetir adesiara.

En el temps que jo m'acostava per la Universitat —i he de dir que no m'hi acostava gaire sovint, perquè vaig fer lliure els estudis, aprenent-me de memòria, a la manera de la més arrelada tradició docent del país, les coses que calia saber per aprovar—; en el temps, doncs, en termes més precisos, de les meves aproximacions universitàries, s'usaven molt les paraules amb majúscula. Eren uns temps de grans paraules, de paraules entabanadores, gairebé felices de la pròpia sonoritat plena de música que els mitjans de difusió escampaven als quatre vents. Era una manera com qualsevol altra d'amagar desorientacions, vacuïtats i misèries mentals; gairebé com aquelles miquetes de pa que l'«hidalgo» tronat s'espargia per la barba perquè ningú no pogués sospitar la seva situació de forçat i constant de juní.

Per sort, tots plegats hem anat oblidant a poc a poc aquelles altes paraules dringadores i ens hem tornat a averar als mots manuals, útils com una eina, necessaris com el pa de cada dia. En aquest aspecte, ja que no en altres, la ruptura amb el passat que immediatament ens precedia, ha estat prou satisfactòria.

Però han de creure i pensar que des que em feren la comanda d'obrir enguany la porta de la Festa de la Vermada amb això que, designant-ho amb un terme suspecte de castellanisme, anomenen «pregó» —com volent dir que el sedàs és

prou ample perquè hi passin les paraulasses—, un d'aquells mots dels meus anys vagament universitaris s'ha fet escàpol del territori de l'oblit i se m'ofereix d'una manera massa temptadora com a punt de partida —i no s'espantin, que no ho dic massa seriosament— d'una possible metafísica del vi. És una paraula a tota orquestra, que ens arribava de les nebulositats germàniques amb certes picants reminiscències diltheyanes i orteguianes: «weltanschauung». Aleshores la paraula «weltanschauung», amb la seva «u» estiragassada i misteriosa, cobrava un sentit gairebé màgic i venia a coronar el nostre simulacre de saviesa. Però, de fet, aquesta paraula solemniàl no significa res que no es pugui dir ben senzillament; significa, poc més poc menys, imatge o idea del món. De manera que tots nosaltres, com a individus o com a col·lectivitat, podem dir que, conscientment o inconscientment, ampla o estreta, portam la nostra particular «weltanschauung» davall xella. És un poc com la vanitosa alegria de monsieur Jourdain, el personatge molieresc, en descobrir que ell parlava en prosa. Tot i amb això, em sembla que ara «weltanschauung» ja no es diu gaire; ara deuen dir «dia-lèctica de la situació» o alguna altra cosa per l'estil. No ho sé ben bé, però tant se val.

Fet i fet, l'única cosa que volia treure en net de tot aquest envitricoll és la possibilitat d'acostar-nos, ni que sigui d'una manera més

aviat frívola i com de per riure, al diagnòstic de la nostra idea del món aquí i ara, valent-nos d'una enjogassadíssima metàfora en la qual el vi —tema per altra banda il·lustre dins la història de la literatura universal— assumirà el paper de protagonista. La «weltanschauung» mallorquina de 1968 observada a través de les transparències d'un tassó de vi vermell com aquell que aclaria la veu i la cançó del mestre Gonzalo de Berceo, em sembla un tema prou apte per a la retòrica somrient que la circumstància demana. Abans de parlar-ne, i a l'objecte de guanyar temps, els agrairé que donin per reproduïdes, a gust de vostres i d'acord amb els termes consagrats per la tradició, les habituals expressions de gratitud i d'enhorabona als responsables d'aquesta festa —que bé les mereixen— i les no menys habituals lloances a la bellesa de la Vermadora Major i la seva cort, bella de d'altra banda tan patent que no cal que jo la subratlli.

Digue'm quina casta de vi beus i et diré qui ets. La idea no és nova i fins i tot en tenim una claríssima formulació casolana. Marian Aguiló, patriarca insigne de la nostra Renaixença, més o menys poeta —a estones més, a estones menys— tenia traça per fer rodolins tots plens d'afirmacions estimulants, gairebé lapidàries. D'ell són aquells famosos versots:

*Cap nació pot dir-se pobra
si per les lletres reneix;
poble que sa llengua cobra
se recobra a si mateix.*

I d'ell són també aquests altres versots, no tan coneguts ni divulgats, que vénen a exposar tot un mètode d'investigació històrica:

*La pedra filosofal
de la història universal
pot trobar-se a tot arreu.
Qui sap lo que un poble beu
sap tot d'una lo que val.*

Vet aquí, doncs, el fil que podem anar resseguint damunt damunt. ¿Què bevem ara, els mallorquins de 1968? ¿Què hem begut tot al llarg de la història? ¿Què valem, per tant, és a dir, quina idea del món regeix la nostra conducta com a poble? No és tan difícil —ja ho veuen— conduir la facècia cap a unes fites del tot serioses.

Convé aclarir que no es tracta aquí d'escorcollar si un poble beu vi negre o vi blanc, xerès o malvasia. Si ens deturàvem a esbrinar-ho, no entraria en joc la metàfora de la qual volem partir. Al cap i a la fi cada poble beu allò que pot. A nosaltres, mediterranis, Déu ens va fer el do de la vinya. A altres indrets, privats d'aquest do, han de suplir-lo amb ordi, amb blat, amb suc de poma o amb altres estranyes matèries, d'on es deriven begudes més aviat horribles però ben

cotitzades per l'esnobisme universal. Tanmateix, el meu amic i predecessor en aquest tràngol, Jaume Vidal Alcover, ja va fer l'any passat algunes observacions ben agudes a aquest respecte, i no és cosa de repetir-les. Insistesc que, en definitiva, cadascú beu allò que pot, i que, per als nostres fins i efectes, no interessa la casta de bevenda. Allò que, en canvi, hem de tenir ben present és el sentit amb què un poble beu, l'actitud d'aquest poble davant la beguda, i la idea que d'aquesta té com a indicatiu i reflex de tot un seguit d'idees; d'una «weltanschauung», a fin de comptes, si em permeten que per darrera vegada faci ús d'aquesta paraulassa.

El vi, com totes les altres coses d'aquest món, és allà, indiferent, innocu, sense cap signe ni positiu ni negatiu, esperant l'ús que nosaltres n'haurem de fer. Podríem dir d'ell allò que Fra Anselm Turmeda, renegat il·lustre, intel·ligentíssim i barrut, deia dels diners: que poden fer bé i que poden fer mal, donat que

*fan l'home infernal
e fan-lo sant celestial
segons que els usa.*

També el vi pot produir aquests mateixos contraris resultats. Tot depèn del signe, positiu o negatiu, que nosaltres li donem en beure'l; tot depèn —i d'aquí arranca la metàfora que he proposat— de la mena de vi en què nosaltres mateixos el transmudem.

Hi ha, en efecte, des del llenegadís punt de vista on ens hem vingut a situar, moltes castes de vi, estimulants i benefactores unes, ensopidores altres. Provem de reduir-les a un grapat de categories fonamentals, que puguin tipificar certes actituds col·lectives en el temps i en l'espai.

Són encara els versots baldufencs del senyor Marian Aguiló que ens diuen, referint-se a l'antiquitat:

*«Vita vinum est» se deien
un Lucreci i un Horaci,
i per 'xo aquells versos feien!
Com bevien!... i com reien
els fills immortals del Laci!*

Encara que potser els fills del Laci no reien tant com això és ara, aquests versos, més aviat barroers, serveixen per qualificar una primera categoria de vi, la més noble: el vi identificat amb la vida, el vi com a principi d'una activitat creadora, el vi que encomana la consciència i la seguretat en un mateix, camí fermíssim de la veritat: *In vino veritas*.

En el fons de la rialla que Marian Aguiló atribueix als clàssics, hi ha una fermesa clara i marmòria. Deixem de banda, perquè hauríem de fer massa voltera, el sentit d'aquelles altres festes de la vermada que els grecs oferien a honor de Dionissos. N'hi ha prou de recordar que volien

esser un vehicle de coneixença i d'acostament al déu, i, a través d'ell, de coneixença i d'acostament a la humanitat pròpia. Vet aquí el vi dels clàssics, o, si ho prefereixen, del mite dels clàssics. Un altre poeta insular, Joan Alcover, ha parlat del *vi de l'entusiasme*, i l'etiqueta em sembla perfecta com a rètol d'aquesta primera categoria: el vi que empeny els pobles cap a la consciència d'ells mateixos, cap a l'acció fidel a la seva òrbita, cap a un futur que proven d'edificar-se; el vi que va donar color al mar que Odisseu trescava.

Molt més que els fills del Laci, però també —val a dir-ho— més dramàticament, reien de segur els *goliardi* i *clerici vagantes* que, al voltant d'una taula de taverna, provaven d'oblidar, a glops de vi i de versos llatins, les seves vides miserables, afamegades i vagabundes d'estudiants de la sopa i capellans sense benefici. La poesia dels goliards, oberta com una estranya flor en el camp tan complex i torbador i apassionat de l'Edat Mitjana, és la gran poesia del vi. Sol esser alegre i sanitària com una riallada rabelesiana, sobretot quan contempla la humanitat com una immensa confraria de bevedors:

*Bibit hera, bibit herus,
bibit miles, bibit clerus,
bibit ille, bibit illa,
bibit servus cum ancilla,
bibit velox, bibit piger,
bibit albus, bibit niger,*

*bibit puer, bibit canus,
bibit praesul et decanus,*

*bibit ista, bibit ille,
bibunt centum, bibunt mille.*

Però alerta, perquè darrera aquesta alegria aparentment eufòrica, hi ha un començ d'alienació, de fugida d'un mateix i de la realitat dins la qual es troba. Els goliards ens vénen a confessar el seu joc d'evadir-se d'un món que els maltracta i que tanmateix, vulguin o no, és allà, a la sortida de la taverna:

*In taberna quando sumus,
non curamus quid sit humus,
sed ad ludum properamus,
cui semper insudamus.*

És a dir, aproximadament: «Quan som dins la taverna no ens preocupam dels problemes terrenals; sinó que ens llançam al joc, en el qual ens afanyam sempre». Hi ha, doncs, una diferència molt profunda respecte del vi que hem convingut a suposar que els clàssics bevien. Tots dos són vins alegres, només que en el dels clàssics hi ha el desig d'actuar damunt la realitat, i en el dels goliards hi ha la pruija d'actuar al marge de

la realitat, fugint d'ella i oblidant-ne l'existència. El vi dels goliards no és, per tant, el vi de l'entusiasme, sinó que ja forma part d'una altra categoria: allò que podem anomenar el *vi de la rauxa*, o, potser més exactament, el *vi de l'alegria alienadora*. Un vi perillós, no mortal de necessitat, però que convé usar amb mesura.

Davallant un graó més d'aquesta escala on hem anat a raure, trobarem un vi de «bouquet» exquisit però de molt poc grau. Un vi que és un engany, una trampa contra la qual hauríem d'estar sempre previnguts. El vi que bevien, per exemple, els feliços habitants de al-Andalus. La trampa ja venia d'arrel, perquè, fidels a la llei mahometana, els estava prohibit de beure vi. Però al-Andalus era prou enfora de la Meca, i ells, que tenien una il·limitada vocació de felicitat i de confort, ja se les enginyaven per elaborar uns sucus vagament ortodoxos o que poguessin passar com a tals.

Poques literatures poden enorgullir-se de posseir una poesia tan bella, tan freda i tan buida com la que produïren els primifilats poetes de al-Andalus. El vi hi és un element decoratiu de primera magnitud. «Eren feixugues les copes; emperò quan les ompliren de vi pur, tornaren lleugeres i semblava com si haguessin d'emprendre el vol, talment com els cossos s'alleugereixen amb les ànimes», diu bellament el poeta evissenc Idris ben al-Yaman, també anomenat al-Sabini. La imatge és tan perfecta com insubstancial, i reflecteix un joc que no és el joc dramàtic i cridaner dels goliards, sinó un joc plàcid i esgotat en ell mateix. El procés d'alienació es ve a consumir així d'una manera total, i els poetes de al-Andalus, ben menjats i ben beguts, ens ofereixen una tercera categoria de vi: el *vi del felicisme*. Un d'ells, Abu Bakr Muhammad ben al-Qtyya, cortesà del rei Mutàdid, dona una norma de *vida* ben temptadora: «Beu el vi vora la fragant assutzena tot just florida, i forma de matí la teva tertúlia quan s'obre la rosa». I ja podem pensar de quines coses parlarien en aquella tertúlia. Traduint-ho a terces d'ara, diríem que d'un creuer por la Mediterrània, d'algunes noces reials, d'alguns possible negoci fabulós, del darrer model de cotxe, dels programes de televisió o qui sap si de les possibilitats del Reial Madrid per a ser campió de lliga. La qüestió era passar-s'ho bé, divertir-se i pensar poc. Oblidar tota mena de futur previsible. Si el vi dels clàssics impulsava cap a la presa de consciència i cap a la responsabilitat, aquest altre condueix a la inconsciència i a la irresponsabilitat. Si el vi dels goliards era ric de contingut, el del felicisme és d'una buidor aclaparadora.

Es comprèn que al-Andalus havia d'acabar malament. Perquè per molt que els seus ciutadans s'embriagassin amb el vi del felicisme, el futur era allà a la vora, a punt de fer-se present;

i, quan això va succeir, els va atrapar amb les mans ben buides.

Compte, doncs, amb el vi del felicisme i el seu «bouquet» dolcenc. Un vi que ja no és, no diguem entusiasta com ho era el dels clàssics, sinó ni tan sols alegre com el dels goliards. Un vi que és, senzillament, agradós i còmode. Ja he dit que té ben poc grau, i per això torna agre a la primera investida.

La quarta categoria que, seguint endavant amb la nostra humorada, podem establir, és un vi térbol i del tot reprovable; un vi ple de sinuositats, d'atractius misteriosos i perversos, i, a la vegada, de perills mortals. Té, emperò, damunt el vi del felicisme, l'avantatge de no fer el paper del llop amb pell d'ovella. A diferència de l'altre, és un vi satànic que, com a tal, fa el posat satànic. És a dir, no enganya ningú. Els romàntics, i sobretot els seus nets i hereus, els simbolistes —que no se'n pensaven cap de bona—, el varen descobrir, definir i glorificar. Un poeta del nostre país, Miquel Costa i Llobera, el denunciava amb veu estentòria:

*Jovent, aqueixa copa d'art vesànic
i subtils filtres, llança-la,
que et brinda l'opi del nirvana búdic
o el vi de les Eumènides.
Elles, crinades de serpents, ompliren
de llur verí tal pàtera;
qui en beu, un cap d'Orestes a les Fúries
ha consagrat per víctima!*

Potser no n'hi havia per tant; però vaja! La veritat és que l'aliança del vi i de l'opi no deixa d'esser ben característica. Així Baudelaire es complau amb les virtuts narcotitzants del vi, i canta el vi dels pedacers, el vi del solitari, el vi dels amants, el vi de l'assassí. No hi ha dubte que el *vi de les Eumènides* —respectarem, en homenatge a mossèn Costa, aquesta denominació una mica pedantesca— és a l'extrem oposat del vi de l'entusiasme. En tot cas, seria el seu un entusiasme a la inversa, que, per comptes de situar l'home part damunt de totes les coses, situaria totes les coses part damunt de l'home. L'alienació alegre i l'alienació feliç esdevenen alienació tràgica. Tot i amb això, aquesta mena de vi és més capaç de despertar les consciències que l'arrauxada vinassa goliardesca, i té —no cal dir-ho— molt més cos que aquell que, d'amagat del Profeta, bevien els poetes de al-Andalus. Pot oferir fins i tot algun emocionat miratge místic, com quan el mateix Baudelaire fa que l'ànima del vi digui a l'home:

*Damunt tu jo cauré, vegetal ambrosia,
gra preciós llançat per l'etern Sembrador,
perquè del nostre amor neixi la poesia
que s'alçarà envers Déu com una rara flor.*

Però dins aquest quart gènere, i com a espècie ben diferenciada del vi de les Eumènides, hi ha una casta de vi absolutament ensopidora i descoratjadora per tots cantons: aquella que Rimbaud anomenava «le vin de la paresse», és a dir, el *vi de la peresa*. Si un poble el tasta, ja podem assegurar que està fet d'ell. Hem parlat d'alienació alegre, d'alienació feliç i d'alienació tràgica. Ara hauríem de parlar d'alienació integral. Si el vi que bevem és el de la peresa, ja hem renunciat a tot entusiasme, a tota alegria, i ni tan sols aspiram a una felicitat confortable i egoista. Ens aconhortarem amb un anar fent i un anar tirant, amb renúncia total a pensar nosaltres mateixos, a decidir nosaltres mateixos, a ser nosaltres mateixos, perquè uns altres pensen i decideixen i són per nosaltres. N'hi ha que d'això en diuen sucursalisme. Quan a un poble li enterboleix el cap el vi de la peresa, deixa d'esser poble i es converteix en sucursal.

¿Quin és, doncs, el vi que els mallorquins hem begut i bevem?

La nostra història no és precisament una història alegre, però sí emotiva i allisonadora. Ben poques vegades ens ha pujat al cap el vi de l'entusiasme, el vi dels clàssics, el vi de la pròpia consciència i l'assenyada claror, i potser mai el vi de la rauxa, perquè en el fons de tot som un poble trist, que no se sap espessar les penes cantant. Potser sí que aquells pagesos que en el segle XV assetjaven la ciutat o aquells agermanats que en el XVI es feien amos de l'illa per a fer-hi una autèntica revolució que rompés unes estructures injustes i endogaladores, creien de bona fe haver begut el vi de l'entusiasme; però al capdavant el resultat va esser com si aquell vi hagués estat el de les Eumènides. A partir d'aleshores, només un vi, el de la peresa, va esser la nostra beguda.

Vivim, però, una època de miratges i de fàcils engrescaments. En el repartiment de papers de la gran comèdia, ens ha tocat el de la frivolitat, el de l'illa feliç on tothom viu bé i somriu al turista i li ofrena rams de flors. L'illa feliç on sempre fa sol i el mar és sempre blau i no fa mai ni fred ni calor. L'illa feliç al marge de tot problema una mica seriós o una mica profund, massa ocupada muntant la farsa del divertiment o organitzant algun d'aquests concursos de bellesa femenina que ara mereixen tota l'atenció pública i que encara no fa una dotzena d'anys els severs moralistes fulminaven dalt de les troncs, denunciant-los com a invenció diabòlica. El país, en definitiva, on no val plantejar res que tenguí alguna dimensió un poc inquietadora. I el mal és que la peresa ens ha fet tan plàstics, que correm el perill d'arribar-nos-ho a creure. No fa gaire vàrem haver de sentir com un senyor vingut de fora deia públicament que s'hi trobava molt bé, a Mallorca, perquè aquí pot oblidar que existeix

la guerra del Vietnam i que en el món hi ha maldecaps i problemes. I això ho vàrem haver de sentir dir sense que la cara ens caigués de vergonya. Molt alerta amb aquests que ens fan el cuc de l'orella malalt de tant repetir-nos que l'home només viu de pa i de toros. Alerta, perquè aquests ens volen fer beure a barrals el més subtilment enganyador de tots els vins: el vi del felicisme. Alerta, no sigui cosa que, com els ben menjats i ben beguts poetes de al-Andalus, restem de cop engrunats dins el nostre propi benestar sord i cec.

Ja sé —i permetin que ho digui amb tot de reminiscències espriuianes— que la nostra terra és bruta, trista, dissortada, molt covarda i salvatge. Però, al cap i a la fi, som d'una vella i cansada raça que ha peregrinat i escoltat. Una raça aversada a les humiliacions i capaç de tots els errors, de tots els desistiments i fins de tots els odis i tots els crims. Una raça, però, que coneix la pietat i la gràcia consoladora del somris, i a la qual ni cap Auschwitz ni cap Treblinka han embrutat les mans.

Jo vull creure que aquesta raça encara és prou forta per a suportar l'empenta generosa del vi de l'entusiasme. Tant de bo si d'aquesta veremada que avui festejam brollava el vi sanitos que obre els ulls i desperta les consciències; el vi que ens podria retornar a nosaltres mateixos i a l'òrbita de la nostra pròpia estrella.

Això vaig voler demanar, fa una bona partida d'anys, quan el gran amic Llorenç Moyà Gilbert, que aleshores preconitzava la restauració

—o la instauració, tant se val— del culte a Nostra Dona de Robines, em va pregar que compongués una oració a la Mare de Déu binissalemera. I és amb aquella oració que m'abelleix posar avui punt final a les meves paraules:

Oh, Maria! El vostre somris floreix amb els raïms de la tardor, i els pàmpols, ferits per la mà subtil de la tramuntana, encatifen d'amor la vostra carrera. Arribau a punt per a la verema. Els ceps us ofereixen amb rubor l'emmelada delícia que ha congriat la virior de l'estiu, i, quan l'últim grill faci vibrar les cordes de la fosca amb un enyor d'alfabeguera, rajaran sang dessota els vostres peus.

Perquè sang és el vi que alleugera les ànimes. Sang dels homes i de l'Home; sang de la terra que ens sustenta —aquesta terra damunt el mar voluble, maledicció nostra, benedicció nostra, que la justícia i la misericòrdia del Pare ens ha donat per al nostre dolor i el nostre goig. Sang dels morts de la terra, de la carn i la feblesa, del patiment i l'acompliment dels morts de la terra. Sang del vostre Fill preclar, terra com nosaltres, dolor i goig com nosaltres, mort com els nostres morts.

Feu, oh Santa Maria de Robines, la gloriosa verema de la sang. Que l'àmfora del vi generós no es vessi endebades pel rostoll hivernenc de la humanal misèria, ans abeuri els solcs de la collita futura, encetada verdor de la definitiva primavera del Pare, qui, en la unitat del Fill i de l'Esperit Sant, viu i regna pels segles dels segles. Així sia.

Servei de comunicació amb el Santuari de Lluc

PALMA - LLUC (Autocar directe)	Sortida a les 17; arribada a les 18'45 (dies feners) Sortida a les 15; arribada a les 16'45 (dies festius)
LLUC - PALMA (Autocar directe)	Sortida a les 8'20; arribada a les 10 (dies feners) Sortida a les 13; arribada a les 14'30 (dies festius)
PALMA - LLUC (Tren i autocar)	Els trens de Palma-Inca de les 9 i de les 15, enllacen amb els autocars d'Inca-Lluc.
LLUC - INCA	INCA - LLUC
Sortida a les 8'20; arribada a les 9'10	Sortida a les 10; arribada a les 10'50
Sortida a les 17; arribada a les 17'50	Sortida a les 17; arribada a les 18'50

ART

EXPOSICIONS

Ausent uns mesos d'aquestes pàgines, hi retornam avui per reflectir-hi el moviment d'exposició i pintura a les nostres galeries. Fer un resum dels mesos passats costaria molt degut al nombre d'exposicions realitzades, unes amb més i altres amb manco qualitat. Hi ha hagut per a tots els gusts: abstractes, figuratius i avançats dins l'art actual. Totes les galeries han tingut les seves exposicions: el Cercle de Belles Arts, les Galeries Costa, Ariel, Racó de l'Artista, etc., mostrant obra de pintors mallorquins o bé duits de fora. Alguns pintors dels nostres han exposat, altrament, a la Península i han obtingut èxit de públic i de crítica.

Coll Bardolet exposà a Zúrich, Roca Fuster a Madrid i Caty Juan a Madrid i Sòria.

A les Galeries Costa admirarem l'obra dels artistes Bernardí Celià, Florencio Subias, Frederic Molina; l'obra plàstica de dos escriptors: A. F. Molina i Antonio Beneyto; i una exposició de dibuixos infantils.

Al Cercle de Belles Arts: Claude Collet, Cozar, Soler Blasco, Belso, Mark Soutag, Margaret Elliot, Balbastre, Ferrer Guasch, Roch-Minué, Mirret, R. Nadal, Carloandrés.

A Ariel: Arranz Bravo, Carreras, Riera, Néstor Casani, Coronado, i el ceramista Lluís Castaldo.

Al Racó de l'Artista: M. Angel, Purificació del Palacio, Tungy, Mieres, i algunes collectives.

A Grifé & Escoda: Mauricio Hassid, Echevarría, Estradera, i Kupzyuski.

Cal també destacar el VII Certamen Internacional de Pintura de Pollença, en el qual va obtenir el primer premi el pintor Miquel Llabrés. I l'homenatge que pintors i crítics oferiren al mestre de

pintors Pere Barceló, en el qual li fou entregat el seu bust en bronzo realitzat per l'escultor M. Barrado.

L'escultora Remígia Caubet ha enviat a Madrid per a fondre en bronzo la seva obra La Colcada, que ha de figurar a la placeta d'Es Banc de S'Oli.

Josep BAUÇA I PISA

La Colcada. Grup escultòric de Remígia Caubet, que ha de ser instal·lat a la placeta del Banc de S'oli. (Foto: Torrelló).

L'encís i la poesia del paisatge mallorquí copsats en aquest dibuix de Josep Coll Bardolet. (Foto: Planas).

ALACIUTAT DES LLIBRES

François Mauriac:

EL MISTERI FRONTENAC

Biblioteca A tot vent, 141
Ed. Proa. Barcelona, 1968

François Mauriac és un artista de la ploma que sap lligar amb les seves profundes preocupacions humanes les seves inquietuds religioses i els seus dubtes d'home d'avui; preocupacions, inquietuds i dubtes que contagien els personatges de la seva imaginació, descrits amb un prodigi d'estil, emmarcant-los patèticament, i voltant-los de poesia.

Mauriac és membre de l'Acadèmia Francesa i Premi Nobel de Literatura. Amb aquesta novel·la **El misteri Frontenac**, acuradament traduïda per Osvald Cardona —prestigiós home de lletres de la Catalunya d'avui—, aconseguim endinsar-nos en aquest món del pensament, complex i riquíssim, on les situacions, els paisatges i les persones tenen la rara virtut d'enlairar-nos, penetrant-nos alhora d'un perfum d'exquisida delicadesa que dimana de l'excel·lència i la bondat d'aquest escriptor de perennes qualitats que és François Mauriac.

M. G.

Ramon Comas:

PÀTRIA IGNORADA

Biblioteca A tot vent, 142
Ed. Proa. Barcelona, 1968

Sota el nom de Ramon Comas —qui ho diria!— s'hi amaga un jove jesuïta de les noves fornades: poeta del qual coneixiem ja un llibre —**Les paraules no basten**, amb prefaci de J. V. Foix—, i novel·lista que avui s'estrena amb aquesta obra, **Pàtria ignorada**, que Joan Oliver prologa amb uns fulls densos d'observacions i amb aguda perspicàcia. L'avalua, encara, la seva sòlida formació universitària a Bordeus, amb la seva tesi sobre l'obra de Carles Riba, i la seva condició d'home d'estudi, de reflexió i de pensament.

Amb aquesta obra, **Pàtria ignorada**, Ramon Comas es desfà d'un món de tòpic i d'evasió, i s'acosta a aquest altre món nostre d'avui, que ens fa patent a través del personatge que descriu, posant en els seus llavis la pròpia confessió humana, profunda i rica d'experiències, i que actua en el lector com un bany d'essències penetrants.

M. G.

Lluís Alpers:

TEMPS SENSE LLÀGRIMES

Diputació Provincial de
València, 1968

Lluís Alpera és un notable valor de la poesia valenciana d'avui, que amb Xavier Casp i Joan Fuster, i d'altres, darrerament l'han aixecada tan amunt com calia en el país d'Ausiàs March.

De Lluís Alpera coneixiem **El magre manjar**, que prologà l'esmentat Fuster i fou guardonat amb el «Premi Salvat-Papasseit» en 1963. Avui publica aquest nou recull, **Temps sense llàgrimes**, també guardonat amb el «Premi València» de 1964. Miquel Dolç, en un pròleg que és realment una peça d'antologia crítica, hi llisca amb frases tan profundes de penetració, com quan, a propòsit d'aquests poemes, esmenta «l'enyorança d'allò que no s'ha pogut viure», o «la insatisfacció amb la realitat que vivim», i hi subratlla «els ritmes quasi cruels, les paraules sovint cantelludes, les imatges audaces i no rarament difícils», amb què Lluís Alpera ens trameta «sense èmfasi, ans amb claretat punyent» «les seves reflexions, la seva ironia o la seva agressivitat».

Amb això que acabam de dir, ja veurà el lector com ens trobam davant un llibre important, de poesia sòlida, venturosament reeixit; un llibre on l'interior del poeta se'ns aboca amb austera noblesa, amb el seu personal missatge que endreça a les generacions dels nostres dies.

M. G.

Bartomeu Guasp

NUESTRA SEÑORA DEL REFUGIO EN EL CASTILLO DE ALARÓ

Mallorca, 1968

Cal agrair a Mn. Bartomeu Guasp aquesta seva dedicació de tota la vida —una vida de ja setanta anys i tants!— per les coses humils del nostre país. D'altres haurien cercat unes tasques més enlluernadores; Mn. Guasp s'és acontentat —com l'abella pel romaní— amb l'estudi de les nostres ermites de Mallorca. Uns temes menors, d'interès evidentment menor, com ho són la violeta i la farigola de les nostres garrigues.

D'aquesta seva especialització en l'eremitisme nostrat, n'han sortit una pila de llibres i fullets, d'estudis monogràfics, d'articles de revista, de conferències i sermons. Perdonem-li que tan sovint doni als seus escrits aquesta unció d'oratoría sagrada, i que els brufi arreu de cites bíbliques i litúrgiques, com també alhora de cites dels nostres poetes i escriptors, i sobre tot de cites personals seves. Mn. Guasp és abans que tot, un poeta: un poeta que s'agrada dels temes i les coses humils, del to suau i confident; i és com a poeta que estudia i escorcolla els arxius i la història de les nostres ermites: amb el mateix amor i passió.

D'entre totes aquestes ermites, n'hi ha una que l'ha singularment corporès: la del seu vilatge natal d'Alaró, dedicada a la Mare de Déu del Refugi.

L'estudi que encapçala amb aquest títol és ja la tercera edició —ara notablement augmentada—, i que avui compon un volum de 214 pàgines en 4art. En ell hi estudia amb tota manera de detalls, en galana prosa castellana —bé que tots els conequem principalment com un fluid escriptor en la nostra llengua—, els orígens i les visicituds del Castell d'Alaró, el martiri de Cabrit i Bassa, la història de l'Oratori del Refugi —encastat en el dit Castell—, la vida ermitana que hi florí, la figura de l'ermità alaroner Venerable Joan Mir i Vallès, etc. Un llibre que els amants de les nostres coses hem d'assaborir i estimar.

M. G.

EL MÓN I LA BO- LLA

Pensaments

Oh, llegir poesia! Que de poques vegades ja podem fer-ho! Perquè no n'hi ha, potsèr. Però la poesia —vera, autèntica, espontània— és refrigèrant, i us rejoveneix. He fullejat un parell d'opuscles de Llorenç Vidal. Quina bellesa! Quin encert, quins angles de visió més personals, i més universals! Aquesta campanya seva per infondre l'amor de la pau en el cor dels petits escolars, aquesta interessant i apostòlica campanya internacional, té una enlairada valor que me sorprèn. Pens: així hauria d'esser tot. Jo som un poc escèptic referent a la Pau. ¿Com pot haver-hi pau si des del més baix escaló —entre germans, entre veïnats— no hi ha pau? La incomprensió, la imbecilitat, l'odi, per dir-ho clàssicament, l'enveja, regeixen les relacions humanes. La resta —la pau—, la poden tenir alguns homes de bona voluntat, de cara a Déu, de cara al proïsme; molts d'homes desconeguts, que dins l'àmbit particular són la personificació del bon seny, de la pau. Llorenç Vidal s'ha guanyat molts d'aplaudiments, això no obstant, per la seva generosa i liberal campanya.

Guardini

Dia 2 d'octubre morí a Munich el gran teòleg alemany Romano Guardini. Roland Hill ha escrit a la FRANKFURTER ALLGEMEINE que Guardini era «un dels grans alliberadors i renovelladors de l'existència cristiana». Es ben cert. Era també un dels homes més doctes d'Occident i la seva obra és una clara confrontació dels problemes de la cultura moderna amb el missatge evangèlic. Per això calia que fos un alliberador i renovellador dins la mateixa Església. Sense renunciar al vell *Credo ut intelligam* —«crec per comprendre»— el completà amb aquest altre gest

existencial, que és també necessari en l'home de fe: *Intelligo ut credam* —«tract de comprendre per creure»—.

Aquest home de pensament cristià realitzà aixís una tasca que, freqüentment, el portà al límit del conflicte amb les autoritats eclesiàstiques però que, per sort, no donà peu a cap procés vergonyós ni a cap inclusió a l'*Index*.

Guardini ha estat traduït a les llengües espanyoles i els cercles selectes del catolicisme el citaven sovint.

L'obra seva que més m'ha agradat és *El Senyor*.

Premi Nobel

El novell Premi Nobel de Literatura és conegut a Europa —com passa amb molts d'escriptors— a través de les traduccions franceses. Amb això França com en moltes altres coses, és el capdavanter.

Aquest japonès premiat —Kawabata— té un sentit fonament arrelat de la tradició tan rica del seu país.

Els seus pensaments estan estretament relacionats amb l'ensenyament del budisme.

S'ha confirmat, amb la concessió d'aquest premi, l'universalitat del Nobel, que abans sols havia obtingut, dins les literatures de l'Extrem Orient, el bengalí Rabindranaz Tagore.

Publicació de Setmana Santa

Què ho és d'agradós i que fa de bon llegir aquest *Pregó de Setmana Santa* de Mn. Domingo Mateu, publicat suara per la parròquia de Bunyola!

Dictat en un mallorquí qui canta, correctíssim, ens diu que si els ignorants menyspreen la nostra Llengua, els qui saben en quin món se troben, la practiquen amb afany.

Anglada Camarassa

¿Per què no hem de tornar la vista enrera? Ara que un any se n'és anat a la fi, és bo de recordar el temps passat, enlloc de mirar el present o l'avenir. És profitós mirar els llegats de la Història dels museus, dels estils que per la seva valor han tornat clàssics. Sense que se pugui dir que Anglada Camarassa és un pretèrit perfet, pertany al passat, però a un passat pròxim, quasi bé d'avui. És clàssic perquè és exemplar. La seva darrera època era la d'un enamorat de la llum de Pollença. Aquesta claror indefinible, que aquieta i exalta, influeix en l'home, i els grans artistes o

literats que l'han captada, són ben coneixedors. El mateix podria dir-se de l'ambient del Torrent de Pareis.

En aquesta tardor suau ja finida, que s'obria com una rosa tardana, tot el port, on radica el museu que la pietat familiar ha erigit al pintor, tot aquest port august de Pollença era un home natge a Anglada Camarassa, perquè, sobretot la seva darrera producció, ritmava perfectament amb l'ambient, amb aquest ambient insigne on han triomfat pintors i poetes.

Menéndez Pidal

Menéndez Pidal era una gran figura de valor universal, perquè les seves contribucions a la cultura —malgrat el seu nacionalisme— eren de tipus europeu. Les seves obres, escrites des d'un angle castellà, estaven connectades amb preocupacions d'ultra-Pirineus. El seu saber sobre l'Edat Mitjana castellana era fabulós.

Hem fet referència al seu nacionalisme, que per ventura podria dir-se imperialisme castellà. Creim que els imperialismes —incluït l'anglès— estan periclitats. Es cert que s'han alçat imperialismes de nou encuny: l'imperialisme del dòlar, l'imperialisme eslavòfil i leninista. Són fatals. Per això creim que una part de l'obra de Menéndez Pidal és un poc «demodée», vista des d'aquí. Però ens inclinam davant el seu saber.

El Catecisme Holandès

El Catecisme holandès —gran obra que prest se publicarà en català— ha estat objecte d'algunes rectificacions. A les *Actes de la Santa Seu* s'ha publicat fa poc la declaració dels sis cardenals designats pel Papa per examinar aquest llibre.

Alguns han volgut reduir les diferències entre Roma i Holanda, en aquest assumpte, a un conflicte d'escoles teològiques o de teòlegs. En veritat, lo que se ventilava, en opinió dels ambients romans, era la seguretat i la integritat de la fe en aquesta obra nova i plena de mèrits.

S'ha dit que en el punt de sortida, les perspectives dels autors holandesos i dels examinadors romans eran diferents. Aquells, situats en un punt de vista pastoral i ecumènic, han volgut presentar el missatge de la fe a les persones majors tenint en compte la mentalitat de l'home d'avui. Els seus punts de referència han estat la Bíblia i l'home d'ara. El valor de l'obra radica en la inspiració bíblica de la presentació de la fe. Existia el perill, però, —quan es sotsmetia el sentit de la Bíblia a les exigències de la raó moderna— de convertir la mentalitat de l'home contemporani en mesura de fe.

Els teòlegs romans han partit d'un concepte més «estàtic» i d'una visió més «tradicional» de la fe, entesa com un conjunt de veritats que s'han de creure. El document cardenalici que ha ocasionat aquest comentari nostre, recull els punts més importants que han d'esser corregits i completats. Les paraules i conceptes d'aquest document són fermes i mesurats. La «declaració» no vol, tot amb tot, aturar la investigació teològica. Només vol esser la indicació del camí encertat per pensar sobre el missatge de la salvació, d'acord amb l'Església del Crist i la Seu de Pere.

Gandhi

El 2 d'octubre del 1869 nasqué Gandhi, l'àpostol de la no-violència eficaç. Va saber estimar els llibres sagrats de l'induisme i l'Evangelí. Va dir: «Enc que no me declari cristià en el sentit corrent d'aquesta paraula, l'exemple del sofriment de Jesucrist és un dels factors de la meua fe indefectible en la no-violència, que és la regla de tots els meus actes morals i de qualsevol actitud meua. Sé que milions de cristians pensen igualment. El Crist, però, hauria mort en va si no arribam a aprendre que la regla de la vida és la llei eterna de l'amor».

El món actual bé prou que afretura d'aquesta lliçó. Del seu amor als humils i als oprimits, de la seva lluita sens odi per la justícia, del seu sentit realista i concret de la humanal promoció —organitzà colònies agrícoles—, de la seva exigència de vida interior, d'oració, de control dels sentits, de castedat bé que n'afreturam tots.

Digué una vegada que si l'Església catòlica demostrava una tan gran vitalitat, ho devia en part a la castedat del seu sacerdoti.

També donà exemple de la seva amor al silenci. Vet ací unes actituds morals que, tot i que puguin esser impopulars, són necessàries a l'home d'avui.

¿No és Gandhi, per ventura per nosaltres els cristians, un exemple admirable d'encarnació de l'esperit de les Benaventurances? Lluitat per la justícia, conservà la serenitat davant la persecució i la presó, la seva netedat de cor.

Gandhi introduí a l'Índia —i en el món dels nostres dies— la resistència no-violenta que va definir com «la reivindicació de la veritat que no carrega els sofriments sobre el contrari, sinó damunt sí mateix».

Ningú negarà l'harmonia d'aquestes paraules amb l'actitud del Crist que, pel bé de molts de germans, no volgué vessar la sang dels altres, sinó la seva. Déu faci que durant aquest centenari del naixement del Mahatma hi hagi qui propagui, i ens fiqui dins el cap de tots, el seu missatge.

Que els cristians ens deixem interpel·lar per ell.

M. C.

rosa dels VENTS

DE BARCELONA

L'ABAT ESCARRÉ

«La missió del sacerdot no és conservar l'ordre públic, sinó proclamar l'Evangeli amb totes les seves conseqüències». «La seva paraula profètica resultava incòmoda per a uns, poc diplomàtica per a d'altres», digué l'Abat Dom Cassià Just a l'homilia del funeral per la mort de l'Abat Escarré. Una societat que no accepta els profetes poden estar segurs que és dimissionària d'un món nou que sempre s'està fent. Els profetes, vénguin d'on vénguin, són ne-

cessaris. No creguem que la Bíblia cancel·lès l'home verídic. Els profetes que ens fan pensar, que ens obliguen a la reflexió; aquests homes que mai no accepten el present, que mai no volen estar condicionats per cap *statu quo*.

Però hi ha un instint popular insubornable. Quan un poble homenatja una persona nascuda i crescuda dins el seu si, que s'ha entregat a aquest poble, que ha fet professió d'aquest poble, fóra d'estúpids creure en epidèrmics sentimentalismes col·lectius. Si ara milers de persones, a Barcelona o a Montserrat, han volgut testimoniar una adhesió a l'Abat mort, ho feren com ell volia: amb visió de futur. I és amb visió de futur que hem d'interpretar el fet que aquests milers de persones fossin una mescladissa de classes i d'ideologies. Des del cantant de la «Nova Cançó» a l'industrial de Sabadell, als pagesos de Tarragona o de Girona; obrers de Barcelona i fins escriptors d'idees ben encontrades, fent homenatge a un mort que creien amb un esdevenidor ben viu. I és que l'Abat Escarré va saber ésser home, humà, i va voler conèixer la vertadera dimensió del risc.

Quan manquen institucions col·lectives, persones excepcionals substitueixen i sintetitzen els objectius, les frustracions col·lectives. Però fóra un crim subpeditar-ho tot a una persona, per la senzilla raó que la mort sol venir a l'hora en punt, com va dir el poeta. L'Abat Escarré ha deixat un gran buit. La seva doble dimensió de català i de dirigent espiritual amb visió de futur és irrepetible. Les persones excepcionals no es repeteixen. La vida segueix, ha de seguir. El que s'ha de fer és promoure els principis, sempre que siguin realment progressistes, que aquests homes han il·luminat. I no vegeu en tot el que dic, interessos subalterns. L'Abat Escarré éssent profundament del seu poble, éssent català, fou universal. Aquesta és la dimensió de la seva grandesa i que no accepta interpretacions malignes. Quan parlava de Catalunya també parlava de Castella, d'Àfrica o de Portugal. Feia la síntesi, però, partint de Catalunya i com a català. No vulgueu veure interessos subalterns en els homes verídics.

Diuen que no volia tornar, i que sols el pogué convèncer un metge italià quatre o cinc dies abans de la seva mort. Mori perdonant, lúcida quasi fins al final, després d'una dolorosíssima agonia.

Un periòdic de Barcelona, al dia següent de la seva mort, digué que en el seu actuar no hi hagué mai cap tipus de temporalisme. També algú va dir, a la premsa, que havia estat «un monje contradictorio»; algú que imaginé si col·labora a fer més mediocre l'ambient que inevitablement sempre ens toca viure. Saber evolucionar és contradir-se? Rectificar, rectificar fins a la mort, és contradir-se? En tot cas, no hi hagué mai en ell la contradicció dels mentiders, dels esporuguits, dels tortuosos, ni la d'aquells que només s'interessen pels mitjans per atènyer les coses. ¿O és que hi ha uns límits de temps i d'espai per assolir l'honestedat? L'Abat Escarré va saber evolucionar, i això fou en definitiva el que molestà tots aquells que de l'immobilisme pretenen fer-ne un valor permanent i defensable amb tots els recursos.

L'homenatge segueix. El poble visita la tomba on està enterrat. El temps curarà les ferides. Mentres tant esperam que els que puguin, estudiïn amb profunditat la vida d'aquest gran català. A la seva tomba, definitiva, senzilla, l'epitafi explícita tota una vida:

Aureli Maria Escarré
Abat Restaurador de Montserrat
Servent fidel fins a morir
de l'Església i de Catalunya
15 abril 1908 — 21 octubre 1968.

DINS EL COR DE LA MUN- TANYA

Pelegrins que donen gràcies

- **Dia 1 de setembre:** Josep A. Vázquez Gómez, de Huelva, resident a Mallorca, fa ofrena dels cordons de l'hàbit de Sant Francesc, promesa que feu amb motiu d'una operació quirúrgica a l'estòmac.
- **Dia 3:** Josep M.^a del Valle i Maria del Pilar Alvarez, de Toledo, com a recordança de la seva visita a la Verge deixen per al Tresor de la Mare de Déu les seves aliances matrimonials.

- **Dia 4:** Antoni Forteza, de Sa Pobla, amb el càntic d'una Salve agraeix la curació de la seva esposa Catalina Gelabert que patia d'una greu anèmia fins al punt d'esser renunciada dels metges.
- **Dia 8:** Catalina Font de Petra, acompanyada del seu marit fan celebrar una missa agraint a la Verge el que la seva malaltia no hagi tengut la importància que des d'un principi es presumia.
- Joana Mulet, de Bunyola, agraeix a la Verge el que la mossegada d'un ca no hagi tingut ma-

les conseqüències. Fa celebrar una missa.

- Joana Pons, de Binissalem, agraeix uns favors rebuts.
- Petra Gallur, de Son Espanyol, amb la celebració d'una missa agraeix la protecció de la Verge.
- Pere Balaguer i família, de Palma, amb la celebració d'una missa commerora el seu 87è aniversari.
- **Dia 13:** Pere Antoni Gost, de Sa Pobla, en acció de gràcies per haver trobat una vena d'aigua, fa celebrar una missa

• Maria Benavent de Contreras, dona gràcies a la Verge que la va alliberar d'una mort segura a causa d'un accident de circulació.

• **Dia 15:** Maria Martínez Fernández, ofereix la corona de flors de la seva primera comunió agraïnt la curació d'una malaltia del cor.

• **Dia 29:** Joana Crespí, de Sa Pobla, ofereix una almoïna de 2.000 pessetes agraïnt la curació d'una delicada anèmia que sovint l'obligava a internar-se a una clínica.

• **Dia 30:** Bartomeu Tomàs entrega un donatiu de 500 pessetes agraïnt el que el seu fill de dos anys no es calàs foc després de vessar tot el petroli d'una estufa.

• **Dia 12 d'octubre:** Joan Francesc Planells de tre anys, de Manacor, per medi de la seva padrina Joana Garau, entrega un anell agraïnt la curació d'unes angines malignes.

• Joan Juan i Maria Jaume, de Palma, agraeixen la protecció de la Verge en un negoci.

• Maria Santandreu Coll, de Santa Maria del Camí, amb una Salve agraeix la desaparició, sense intervenció quirúrgica, d'una prominença que li havia sortit al pit.

• **Dia 13:** Genar Sosa Ros, de Sóller, i Josep Goñalons, de Maó, com ex-vot deixen ambdós barrets de soldat agraïnt la protecció de la Verge durant el servei militar.

• La família Albons Barceló en acció de gràcies deixen un recordatori de la primera comunió del seu fill.

• **Dia 17:** Catalina Reus, de Sa Pobla, amb el càntic de tres Salves agraeix la salut recobrada del seu fill Antoni.

• **Dia 20:** Lluïsa López, de Son Serra, agraeix a la Verge la curació d'una malaltia al peu. Com ex-vot deixa un peuet de plata.

IN PACE

EL P. JOSEP PONS, M. SS. CC.

En 1939, durant el seu Priorat a Lluc, es va fundar
l'Associació d'Antics Blauets

Tots els qui cada any, a l'estiu, ens deixàvem caure uns dies per Lluc, ens havíem fixat, i ens havíem acostumat ja, amb la figura venerable d'un vellet religiós, que corria prop dels noranta anys, amb un posat humilíssim i bondadós, regalimant de pietat, auriolat com amb una corona de santedat precisament perquè qui el coneixia de prop, sabia que aquell baró de Déu no se pensava ser res ni merèixer res. I amb tot, ell havia estat, en els seus dies, superior general de la Congregació dels Pares Missioners dels Sagrats Cors —que tot Mallorca coneix pels «Pares de Lluc»—, i més envant Prior del nostre Santuari. Era el P. Josep Pons, de tan bona memòria.

Doncs, el P. Josep Pons ha deixat d'existir a la residència de Palma el 6 de desembre passat, víctima d'un breu i ràpid atac cerebral. Tenia 88 anys d'edat, i en duia 51 de professió religiosa i 61 de vida sacerdotal.

El P. Josep Pons va néixer a Establiments —vora Palma— el 13 de juny de 1880. Cursà els seus estudis eclesiàstics al Seminari de Mallorca. Va ser col·legial de la Sapiència i rector d'aquest centre. Fou ordenat de prevere el 21 de setembre del 1907 i seguidament designat vicari cooperador d'Establiments. En 1910 passà com a vicari «in capite» a Pina, i quan en 1913 l'església de Pina fou elevada a parròquia, en fou el seu primer rector.

En 1916 entrà a la Congregació dels Pares Missioners dels Sagrats Cors, i un cop professat, li foren confiats diversos càrrecs en el govern de la dita Congregació: en 1927, Procurador General a Roma; i en 1933, Superior General de tot l'Institut. Durant el seu generalat, fundà un seminari menor a Navarra, que amb el temps deuria produir nombrosos beneficis espirituals a la Congregació. Finalment, en 1939 passà a exercir el càrrec de prior al Santuari de Lluc. I fou aleshores com hagué d'intervenir en la fundació de l'Associació d'Antics Blauets, en el dit any 1939 i següents; Associació que ell encobeï amb entusiasme i beneï amb amor i complaença.

Foren característiques seves una exquisida finor d'esperit i de tracte amb els seus semblants, la seva profunda pietat, el mirall de les seves virtuts sacerdotals, i, en fi, el bon record que ha deixat dins la seva Congregació. Aquesta Congregació, com també el nostre Santuari de Lluc, ell els va servir en la millor mesura que els seus temps i les circumstàncies li permeteren, amb autèntic esperit de servici i d'amor als seus germans.

Que el Senyor li concedesca la pau del seu Regne, i la nostra Moreneta de Lluc faci valer la seva intercessió amb Crist per l'etern repòs de la seva ànima.

● Maria Rosselló i Rosselló, de Son Sardina, amb el càntic d'un **Te Deum** agraeix a la Verge la curació d'una trombosis cerebral.

● Maria Sureda i Barceló, de Porreres, fa celebrar una missa agraint a la Verge uns favors rebuts.

● Marià Fiol, de Palma, acompanyat de son pare i de la seva padrina, agraeix el felici resultat d'una operació a l'apèndix.

● Maria Salom, de Santa Maria del Camí, acompanyada del seu marit agraeix el felici neixement de la seva primogènita Maria del Carme.

● Miquel Pou, de Palma, amb el càntic d'una Salve agraeix la protecció de la Verge sobre els seus animals domèstics.

● La família De Prada-Mas, de Palma, amb la celebració d'una missa i el càntic d'una Salve agraeix la curació de Jesús De Prada d'una operació de laringitis.

● **Dia 25:** Joan Moragues i Antoni Capó, d'Alcudia, resident a l'Argentina, de passada per Mallorca puguen a peu des d'Inca agraint el que la Verge els hagi concedit, el visitar-la de bell nou, després d'una llarga ausència.

● **Dia 27:** Catalina Pou, d'Inca, ofereix una missa agraint la curació de la seva filla Catalina.

● Maria Mayol, de Sóller, agraeix la protecció de la Verge sobre el seu espòs.

● Maria Mayol Barceló, de Sóller, ofereix una missa demanant la salut del seu espòs Joan.

● Margalida Oliver, de Sóller, ofereix una missa demanant la protecció de la Verge, sobre la seva família.

● Maria Bauzá Marroig, de Sóller, ofereix un **Te Deum** agraint la recuperació de la salut.

● Francisca Cladera, de Sa Pobla, ofereix una missa després de pujar a peu agraint la desaparició d'uns mareigs que la deixaven inconscient.

● Coloma Rosselló Horrach, de Santa Maria, fa celebrar una missa agraint la recuperació del seu nebot Llorenç Rosselló Garau.

● Margalida Fiol Company, de Palma, ofereix una missa demanant a la Verge la salut pel seu marit Joan.

● **Dia 28:** Bernat Calafell i la seva esposa, de Palma, amb la celebració d'una missa agraeixen la protecció de la Verge sobre la seva família.

● Catalina Perelló, de Llubí, ofereix una missa implorant la salut pel seu fill de tres anys, Jaume Gelabert.

● **Dia 3 de novembre:** Catalina Picó, de Palma, amb la celebració d'una missa agraeix el felici restabliment després d'un accident de circulació.

● Maria dels Angels Escalón, de Palma, amb una missa agraeix la protecció de la Verge.

NOCES

● **Dia 31 d'agost:** Antoni Cladera, de Sa Pobla, amb Janet-Mary Burdett, de Burton-au-Trent, Staffordshire (Anglaterra).

● **Dia 3 de setembre:** Miquel Vives Sastre, de Muro, amb Elisabet Maria Liberal Caro, d'Aliseda (Sòria).

● **Dia 10:** Miquel Ramis Munar, de Sineu, amb Maria dels Angels Alaudate Barba, de Bellreguard (València).

● **Dia 22:** Llorenç Matamalas Pasqual, de Manacor, amb Maria Esperança Morey Pons, d'Artà.

● **Dia 23:** Joan Femenías Valls, de Muro, amb Catalina Fornés Pons-Estel, també de Muro.

● **Dia 12 d'octubre:** Josep Deus García, de Santiago de Compostela, amb Maria del Carme Hombre Luafia de Lagrosa (Santiago de Compostela).

● **Dia 24:** Joan Salas Bisbal, de Pollença, amb Catalina Domingo Campins, de Pollença.

● **Dia 30:** Pere Cruz Chica, de Jaén, amb Joana Anna Llompart Totxo, de Pollença.

● **Dia 4 de novembre:** Artur Gabriel Castro Raya, de Granada, amb Bàrbara Simó Crespí, de Sa Pobla.

● **Dia 9:** Llorenç Marquès Fiol, d'Inca, amb Josefina Martínez Seguí, de Palma.

● **Dia 14:** Francesc Bover Gelabert, de Sant Joan, amb Maria Bauzá Alzamora, també de Sant Joan.

● **Dia 17:** Antoni Castañer Coll, de Sóller, amb Anna Bernat Palou, també de Sóller.

● **Dia 18:** Miquel Capó Mestre, d'Ariany, amb Maria Tous Femenia, de Santa Margalida.

● **Dia 23:** Edward Ralph Hess, de Phoenix-Arizona (U.S.A.), amb Margalida de Olives Lluch, de Ciutadella.

● **El mateix dia:** Sebastià Morey Reus, de Sóller, amb Augusta Van der Star Ter Braake, d'Hollandia.

ALTRES NOTÍCIES

● **Dia 12 d'octubre:** Una pelegrinació de Fornalutx, composta d'un centenar de persones presidides pel seu Rector. Foren rebudes al Portal Nou per l'Escolania, i tingueren una missa solemne que celebrà el seu mateix rector, amb ofrena de flors i fruits.

● **Dia 13 d'octubre:** Té lloc al nostre Santuari una magna assemblea diocesana dels Cursets de Cristiandat, amb assistència d'uns 3.000 assembleistes presidits pel nostre estimat senyor Bisbe Dr. Alvarez de Lara. Una assemblea, com hem dit, magna, amb ponències, intervencions, discussions, dinamisme, i punts de vista. L'acte final acabà amb una missa concelebrada. Que la Mare del Crist, des del Santuari de Lluc, beneeixi —Ella amb el seu Fill— tantes inquietuds apostòliques en bé de la Santa Església.

La per fi a la venda en fascicles setmanals a quioscos i llibreries. La és l'esforç col·lectiu més gran fet fins ara en el nostre país i la nostra aportació a la cultura contemporània. La és la base del futur cultural del nostre poble.

 10 volums i un atlas, 8.000 pàgines amb 300.000 articles i accepcions, 25.000 il·lustracions i 1.000 quadres sinòptics.

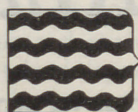
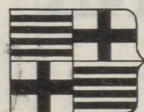
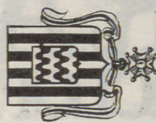
 la nostra visió de la cultura universal, és editada per Edicions 62, i ha estat pensada i feta en català, per especialistes en cultura catalana residents a tot el món, per a tot el nostre poble.

CRIC

GRAN
ENCICLOPEDIA
CATALANA

EDICIONS

62

DOLÇA CATALUNYA

Fascicles setmanals
en color

Imatges i esperit
de la nostra terra
A la fi Catalunya
al nostre abast

SUBSCRIPCIÓ PERSONAL

El sotsignat, En .....
que viu a .....
al carrer de .....
desitja subscriure's per a rebre a la seva adreça els fascicles de l'obra
"DOLÇA CATALUNYA".

Dues províncies, 20 fascicles, 600 pessetes.
 Les quatre províncies de Catalunya, 40 fascicles, 1.200 pessetes.

(Marqui amb una X el sistema que triï.)
Siguí el que sigui el sistema de subscripció que escollèixi, sempre rebrà
com obsequi l'obra de Leo Urís "Exode" en català.

Signatura
No ens envii els diners ara. Rebrà notícies nostres i
CADA SETMANA UN FASCICLE DE "DOLÇA CATALUNYA"

BALMES, 341. BARCELONA 6

EDITORIAL MATEU S.A.

SEGUROS QUE PRACTICA

VIDA, ROBO, GANADO,
 INCENDIOS, CRISTALES,
 COSECHAS, PEDRISCO,
 INDIVIDUAL, ENFERMEDAD,
 TRANSPORTES
 (Aéreos, marítimos y terrestres),
 CINEMATOGRAFIA,
 RESPONSABILIDAD CIVIL,
 PERDIDA DE BENEFICIOS Y
 COMBINADO DE INCENDIO
 Y ROBO

Sucursales, Delegaciones o Agencias
 en todas las poblaciones de España

Dirección General: Vía Roma, 45
 Teléfono 212803 (seis líneas)
 PALMA DE MALLORCA

Perles de Manacor, S.A.

ALTA FANTASIA - PERLES - JOIERIA

Pl. Pius XII, 9 - Tel. 216548
 PALMA DE MALLORCA

Telegramas: PERMASA

Casa Central: Pl. Rector Rubí, 8
 Tel. 143 (3 líneas)
 MANACOR (Mallorca)

Fàbrica de Licors

Antoni Morey

LA BORSA DELS LICORS

Sant Josep, 15 - Tel. 69 - Binissalem

FAIXES REINA

Josep Tous Ferrer, 1 — Tel. 216033

PALMA DE MALLORCA

FILLA DE SEBASTIA FALCONER

MAGATZEM DE CORDERIA
 ESPARDENYERIA

Sindicat, 66 - Tel. 222067 - Palma

Les Publicacions de l'Abadia de Montserrat us ofereixen

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA

QUADERNS QUINZENALS
PER A PENSAR I SENTIR
AMB L'ESGLÉSIA
DEL POSTCONCILI

Per primera vegada, tota la documentació d'interés eclesial és publicada en la nostra llengua d'una manera sistemàtica i periòdica.

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA us farà arribar amb tota seguretat i garantia les encíclicues, missatges, discursos, allocucions i homilies del Papa, les instruccions dels Organismes postconciliars, els decrets de les Congregacions romanes, i, encara, una selecció d'altres textos interessants, oficials o oficiosos, tals com pastorals de bisbes, comunicats de les conferències episcopals, conclusions de congressos, declaracions d'altres jerarquies eclesiàstiques, articles de teòlegs eminents, etc.

32 p. de text útil, 17 x 24 cm.

Subscripció anual (22 números): 275 ptes.

Subscripció semestral: 150 ptes.

(estranger: 325 i 200)

Els subscriptors rebran sense cap recàrrec els números extraordinaris.

Adreçau les vostres subscripcions a

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA - MONTSERRAT (Barcelona)

UNA REVISTA PER A SACERDOTS I LAICS
QUE NOMÉS TENEN TEMPS DE LLEGIR-NE UNA